

SZEGEDI Egyetem

TÁRSADALOM- ÉS MŰVELŐDÉSPOLITIKAI
KÉTHETI LAP

XXX. évfolyam, 2. szám

1992. február 24.

Ára: 4,50 Ft

A tartalomból:

— Munka nélkül (2. old.)

— Magyarország, te dög (3. old.)

— Rosszabb, mint Ceausescu alatt? (3. old.)

— „Még jöni kell, még jöni fog, egy jobb kor”mány (6. old.)

— Március végén rektorválasztás (8. old.)

Hunniában valami készül?

Régóta töröm rajt a fejem, minek egyeseknek unostalan politikai (kényszer)zubbonyba bújtatott, hogy úgy mondjam, *nemzeti* balhét csinálni. Elolvasom, meghallgatom az egymást túlágaskodó véleményeket, s hol egyiküket, hol másikukat fogadom el, attól függően, melyiküknek sikerül jobban meggyőzni: a másiktól félnem kell.

Most éppen Kunszabó Ferencről kellene *félnem*. Fasisztának avagy fasiszta nézetekhez közelítőnek bélyegzett folyóirat főszerkesztője ő. A történet ismerős. A Hunnia c. folyóirat elhelyezését a Parlament újságstandján nem engedélyezték, mivel — hangzik az indoklás — letagadja Auschwitzot, s a náci háborús bűnösöket „Európa krémjének” nevezi. A hírek szerint az inkriminált írás szerzője ráadásul már felelősségre sem vonható vagy legalábbis nem érdemes felelősségre vonni, minthogy halott. Ilyen értelemben a most közölt eszmefuttatgatása kultúrtörténeti dokumentumként is kezelhető volna? Esetleg egy érv annak, aki bizonyítani kíván vele valamit. Magam részéről nem akarok mondani vele semmit. Hacsak azt nem, hogy *mindez nem mond semmit*.

Kunszabó Ferenczel ugyanakkor ismerkedtem meg, mikor folyóiratával. A Hunnia bemutatkozó estjén, a szegedi Royal kávéházban. Abból, amit akkor — nem oly rég — elmondott, nekem úgy tűnt, az az ember, aki elszántan, de nem elvetemülten kel védelmére egy önmagát pusztító kultúrának. Amitől megriadtam, nem ő volt, nem a nézetei — azok egy *sérelmeket szenvedett moraliás* (talán kissé megkésett) *védekező reflexei* —, hanem a kávéházat megtöltők nagy részének túlfűtött indulatossága, némelykor botrányos megnyilvánulásai.

Ilyen botrányos megnyilvánulásnak tartom azt, ahogyan most a Hunnia ürügyén egymásnak csapták agancsaikat a rivális vezérbikák. Súlyosbíto körülmény, tették mindezt egy elégedetlen, éhes, egészében megbolydult csorda előtt.

Enyhítő körülmény nincs. Az efféle ösztönös, meggon-dolatlan összeakaszkodások időszaka még nem jött el. Azért nem mert már elmúlt. Nincs ki ellen harcolni, mert minden-kinek megvan az, amiért küzdeni kellett: szabadsága. Akik vállvetve küzdöttek egykor, miért esnek egymásnak most? Szabadság szabadság ellenében nagyobb szabadságot nem, legfeljebb rabságot vívhat ki. Nem árt megjegyezni, az agancsok egymásba csattanhatnak úgy, hogy szétválaszthatatlanok maradnak. Viselői értelmetlenül elpusztulnak ilyenkor együtt.

Főlösképpen féltjük egymástól magunkat, az általunk képviselt értékeket ma, azt hiszem. Ebben a kor imperatívuszai szerint formálódó társadalomban, népben, nemzetben, ebben a Magyarországon, ahol végre *élhetünk*, minden becsületes célokért síkra száll embernek megvan a helye, meg kell hogy legyen a helye, és ez a hely az, ahová őt sorsa, elhivatottsága állította.

Meggyőződése, Kunszabó Ferencnek is megvan ez a *helye*. Nem megvédeni szándékolom őt, hiszen — épp az elmondottak miatt — erre nincs is szüksége.

Amit Kunszabó Ferenc képvisel, az nem valamiféle demokráciaellenesség. A demokrácia pártján áll ő, de nem a kialakultén, hanem egy nem megvalósult, vágyott *morális demokráciáén*. Ebben a demokráciában elszámoltatásra kerülőnek a valaha is vétkesek, elnyernék méltó büntetésüket vagy legalábbis megfosztattatnának jogtalanul bitorolt pozícióiktól, vagyonuktól. Például a volt téveszelnökök vagyonából elvonnék azt a részt, amit fizetésük (prémiumok stb.) alapján nyilvánvalóan nem birtokolhatnak. A jók pedig elnyernék kiérdemelt jutalmukat, mondjuk e téveszelnökök kétes eredetű javait.

Ki mondhatná erre: nem becsületes cél egy ilyen demokrácia?

S ugyanakkor ki merné mondani, a demokrácia, melyben élünk, becsületes, ha nap nap után égbekiáltó emberi bűnökről, ilyen meg olyan visszaélésekről szerzünk tudomást?

A Hunnia-afférnak nem a náciizmustól való félelmünket kellene felerősítenie, sem az egymással szembeni felkelte-nie. Arra kellene hogy felhívja figyelmünket: mindezek a jelenségek egy *morálisán táptalaját vesztett demokrácia* válságtünete. Ami tehát Hunniában készül, az nem valamiféle démoni erő felszínrobbanása, hanem a fejlődés viszásságait rejtő pálackok kupakjainak felpattanása. Azt azért nem mondanám, hogy akkor most mindjárt pezsgőt is bontsunk...

Hogy ezt megtehessük, jó darabig nem szabadna megmaradnunk az eseményeknek pusztán békaperspektívából való szemlélésénél, megítélésénél. A rövidlátás sem nem előny, sem nem erény, legfőljebb adottság lehet. Az adottságokon is lehet azonban változtatni valamiképp, bár nem hinném, hogy nekünk adottságunk volna a rövidlátás. Egszerűen csak rögzült reflexeinket kellene felülvizsgálnunk. Ehhez természetesen nagy adag empátia is szükségeltetnék, meg az ilyenkor szokványosan hangoztatottak.

Csak ezek után nehegy valaki a *Nemzeti újság* zászlajára tűzte szeretetnek vésőjével kezdjen el munkálkodni egy új magyar demokráciáért! Ettől még én is megijednék...

MÓRICZ GÁBOR

„...az egyetem vezetése megújult... és elkezdődött az egyetem szerkezetének átalakítása...”

— mondja Róna-Tas András

— *Rektor úr, Ön a közel-múltban hosszabb ideig hivatalos úton az Egyesült Államokban tartózkodott. Kinek a meghívására, s kikkel találkozott?*

— Az Amerikai Egyetem Szövetsége meghívására utaztam Washingtonba, ahol a szervezet évi rendes közgyűlését tartotta. Ezen az eseményen egy előadássorozatot foglalkozott a kelet-európai egyetemekkel. Felkértek, hogy tartsak egy előadást, a térségben, és a Magyarországon történő átalakulásokról. Ez a meghívás adta az apropót arra, hogy más egyetemeiket is meglátogassak az USA-ban. Voltam a Rutgers Egyetemen New Brunswick-ban, ahol többek között egy most felállítandó magyar tanszék-ről beszélgettünk. A helyi magyar múzeumban is voltam, ahol szintén a lehetséges együttműködésről tárgyaltunk. Innen a pittsburgh-i egyetemre mentem, ahol egy kelet-európai intézet működik, melyben Magyarországgal is foglalkoznak. Egyetemi vezetőikkel, oktatókkal találkoztam, és sikerült olyan hallgatókkal is beszélnem, akik szeretnének Magyarországra, pontosabban Szegedre jönni tanulni. Pittsburgh után a bloomingtoni Indiana Egyetem következett, ahol van egy magyar tanszék, és egy urál-tajai intézet. Számos szakmai kérdésről, és az egyetemek közötti kapcsolatok továbbfejlesztéséről beszéltem az ottani kollégákkal. Találkoztam a Michigan

Egyetem elnökével, akivel komoly tárgyalásokat folytattunk diák, illetve tanár-cseréről. Ezután Oregonba érkeztem; az ottani egyetemnek régi és jó kapcsolata van a JATE-vel. Sikerült egy jelentős megállapodást kötni velük, nevezetesen: arra vállalkozik az oregoni egyetem, hogy összegyűjti az Egyesült Államokban azokat a hallgatókat, akik a JATE-ra akarnak jönni, felvilágosítást ad nekik és közvetíti őket.

— *Szó volt diákcseréről, szakmai konzultációkról. Ezek mind pénzigényes vállalkozások. Számíthat-e a szegedi felsőoktatás anyagi támogatásra az Egyesült Államokból?*

— Természetesen, s eddig is voltak ilyen kapcsolataink. Ami újdonságot jelent, az az, hogy közösen pályázunk különböző összegekre, így nagyobb remény van a sikerre.

— *Összességében ez az amerikai út mennyiben fogja segíteni, javítani a JATE munkáját, körülményeit?*

— Nagyon sok mindenben, és főleg a személyes kapcsolatteremtésen van a hangsúly. Ezen túl könyvek, műszerek és egyéb anyagi támogatások is valószínűek.

— *Ha visszatérek a rektori tevékenységére, hogyan értékeli eddigi munkáját? Mit tekint eredménynek, s mi az, amit másként csinált volna?*

— Én úgy gondoltam, hogy a feladatom az, hogy azt a nagyon nagy átalálást — amire az egyetemnek kétség-

kívül szüksége volt, és szükségé van — lehetőleg zökkenőmentesen igyekezzen elősegíteni. Mindezt egy olyan történelmi időszakban kellett tenni, amikor az intézményen belül is különböző anyagi, vagy személyi problémák merültek fel. Egy viszonylag kiegyensúlyozott környezetet kellett teremteni a nyugodt munkavégzés érdekében. Úgy érzem, az egyetem átalakításában ennél valamivel több történt: az egyetem vezetése teljesen megújult, a gazdasági hivatal átszervezése is befejeződött, és elkezdődött az egyetem szerkezetének átalakítása, a szegedi Universitas megvalósítása.

— *Hamarosan lejár az Ön mandátuma, s rektorválasztás lesz. Indul-e a választásokon?*

— Nem, nem kívánok indulni. Úgy gondolom, hogy azt, amit vállaltam befejeztem, s vannak az egyetemen erre a posztra nálam megfelelőbb kollégák is. Ezen kívül nagyon szeretnék visszakerülni saját munkámhoz, amire most semmi időm sem volt.

— *Az a hír járja, hogy Önt a kultuszminiszteri bársonyszék várja. Igaz ez?*

— Ez nem igaz. Ilyen ajánlattal soha senki nem keresett meg, és nem is tárgyaltam erről. Egyébként álláspontom az, hogy semmilyen politikai funkciót nem kívánok betölteni. A magyar felsőoktatás problémáinak megoldásában tanácsadással szívesen kiveszem a részem,

de ez más, nem politikai jellegű kérdés.

— *Az egyetemen sokkat foglalkoztat, hogy az egyházak visszakérlik korábbi ingatlanait, olyanokat, melyekben már hosszú ideje valamilyen JATE-s intézmény működik. Mi az Ön álláspontja e kérdésben?*

— Álláspontom az, hogy minden jogos igényt teljesíteni kell. Az egy másik kérdés, hogy mikor és milyen feltételekkel. Nagyon körültekintő, folyamatos egyeztető tárgyalásokra van szükség. Magától értetődő, hogy akiktől minden térítés nélkül annak idején elvettek valamit, azoknak ezt vissza kell adni. Ugyanakkor számos olyan épületünk van, amely jelenleg funkciókat tölt be. Meg kell keresni azokat az eszközöket, helyeket, amelyekkel ki tudjuk váltani ezeket az épületeket, és kellő fokozatossággal és idővel megoldani ezt a problémát.

— *Nem lenne megoldás a campus, a városból való kivonulás?*

— A közeljövőben ennek nincs realitása. Olyan állapotban van a campus, hogy pillanatnyilag nem alkalmas arra, hogy oda bevonuljunk. Ez egy távlati fejlesztési lehetőség, de nem okvetlenül az egyetlen. A volt szovjet lak-tanya nem feltétlenül a végső helye a campusnak, hanem olyan része a városnak, mely a nagy városfejlesztési koncepció egyik eleme. A legmegfelelőbb hasznosításról az érdekeltek most kezdik a tárgyalásokat.

Arató László

Ifjúsági érdekvédelmi hálózat Szegeden?

A meghívók kimentek, néhányan bejöttek. Kevesen. Február 5-én délután 6 órakor a Hági Étteremben az érdeklődők az alig egy hónapja alakult Szindikalista Ifjúsági Hálózatal ismerkedhettek meg.

A hálózat képviselői elsőként hangsúlyozták: budapesti központjuk január 6. óta működik, vidéki alapszervezetük azonban még nincs. Pedig szükség volna ezekre, hiszen a lakáskérdés prolmájája az ország valamennyi fiatalját érinti. Mint elmondták, céljuk olyan információs és szolgáltató hálózattá válni, amely egyrészt ösztönzést ad a fiataloknak iskolai és munkahelyi jogaik megismeréséhez, érvényesítéséhez, másrészt konkrét segítséget nyújt az átképzés, munkavállalás, vállalkozás-segítés, külföldi továbbképzés, üdültetés, érdekvérvényesítés terén.

Vannak ugyan Magyarországon az ifjúság érdekeit szem

előtt tartó szervezetek, ám ezek vagy nem eléggé hatékonyak (Országos Diákunió) vagy pártosságuk miatt elvesztették bázisukat (Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom). Független szervezet kívánnak lenni. A meglévő ifjúsági érdekképviselői fórumokkal kapcsolatukat azonban tartják, munkájukat velük összhangban kísérik meg hatékonyra tenni. Így például továbbra is támaszkodnak a SZIM széles körű nemzetközi kapcsolataira.

A szegedi alapszervezet terével kapcsolatosan egy hozzászóló kifejtette: a helyi önkormányzattól nem számíthatnak a tevékenységükhöz elengedhetetlen iroda felállításához szükséges pénzre. Több ezzel egybeeső vélemény elhangzása nyomán a képviselők arra az álláspontra jutottak, hogy az Ifjúsági Iroda segítségével igyekeznek e nehézségen túljutni.

Mivel a szindikalisták alapí-

tólevelét, programtervezetét, valamint szervezeti és működési szabályzatát tartalmazó tájékoztató füzet tanulmányozására az egybegyűlteknak kellő idejük nem volt, egy későbbi időpontot jelöltek ki erre.

A találkozót követően Hofecker József hódmezővásárhelyi képviselőt kérdeztük:

— *Mindössze tizenötön voltak kíváncsiak ma rátok. Csalódott vagy?*

— Nem érzek csalódottságot. Akármilyen szervezet sikernek könyvelheti el, ha meghirdetett rendezvényére ennyien eljönnek, akik még nem ismerték őket. Célunk most csak egy mag megteremtése volt, amely majd vevője és továbbítója lesz információinknak. Ha ez a kis bázis megvan, már működőképesek vagyunk. A most sorainkba léptettek között vannak nyelvet tudók, egyetemisták, amit nagy eredménynek tartok.

— *Kiűnt, hogy az önkor-*

mányzattól nem remélhettek segítséget. Végső lehetőségként az Ifjúsági Irodával való fúzió merült fel. Milyen esélyét látod ennek?

— Más szervezetekkel való tárgyalásaink során tapasztaltuk, hogy ilyen esetekben mindig jelentkezik egyfajta félelem, féltékenység a másik fél részéről. Ezt ki kell védeni. Kölcsönösen fel kell ismer-nünk, ugyanazok az érdekeink, s egymás támogatásával csak előbbre juthatunk. Bízom az egyesülés sikerében, ugyanis itt nincs olyan rivális szervezet, amelynek mi konkurenciát jelentenénk.

* * *

A Szindikalista Ifjúsági Hálózatot a következők címeken lehet elérni: Hofecker József, Hódmezővásárhely, Galamb u. 40. Tel.: 44-562. Budapesten a VI. ker. Alma u. 24. földszint 5. szám alatt.

— pé-em —

A gyűlölet malmái

Megdöbbenve figyelem a járókelők véleményét a televízióban a kispesti gyilkossággal kapcsolatban. Több műsorban is körkérdéseket intéztek az emberekhez az esetről, de az egész olyanak tűnt, mintha egy szélsőjobb oldali párt szavazótáborát szólaltatták volna meg. Ez lenne a magyar nép, a „mi népünk” álláspontja? Sehol egy józan gondolkodású ember, egy indulatokon felülemelkedett hang. Persze, nehéz egy értelmetlen gyilkosságnál önmérsékletet tanúsítani, főleg, hogy a sajtó és a médiumok szépen fel is fújták az ügyet. Hiszen az nem hír, ha a skinheadek alaposan elpáholnak egy-két afrikait, de az igen, ha egy fekete gyilkol.

A megkérdőjelezett többségének véleményében tipikus fajgyűlölő szemlélet tükröződött: egyéni cselekedet(ek)ből vontak le következtetéseket egy fajra nézve. A gyilkost azonosították fájával, így az amúgy békés, vélen feketét vonták felelősségre társa tettéért. A kollektív megbélyegzés elve győzedelmeskedett itt, de ilyen alapon egyetlen ország fiai sem léphetnek át a határokat, hisz mindegyikben akadhat gyilkos hajlamú. Azt sem hiszem, hogy az áldozat életében valaha is vágyott volna arra, hogy a skinheadek vértanúja legyen. De az ő véleményét már nem lehet kikérni. A jelenlévők jobban tették volna, ha elrejtik szalonképtelen gondolataikat, s csak abbéli reményüket fejezték volna ki, hogy a gyilkos elnyeri méltó büntetését. Ehelyett teret engedtek az eddig még lappangó idegengyűlöletnek. Mindannyiunk biztonságát fenyegetik azok a bandákba szerveződött emberek, akik már évtizedekkel ezelőtt megteremtették városainkban a rettegés légkörét, amely miatt jóérzésű ember csak szégyenkezni tud. Erőszakra legtöbbször erőszak a válasz; ez olyan mókuserék, amelyben az emberiség már évezredek óta fut. A gyilkosság egyik motivációja is a félelem volt. Az agresszív gyűlölet őrlott logikája diktálja a „szemet szemért, fogat fogért” és a „ha te nem csinálsz ki, ő készíti ki téged” elv érvényesülését. A bőrfejük az őskori dzsungelba álmódják vissza magukat, ahol különböző törzsek támadtak egymásra, s ahol mindig az erősebb joga kerekedett felül. Csakhogy az az idő már elmúlt, s nem hagyhatjuk, hogy Magyarországon ez a „törzsi szellem” uralkodjon el. Ne legyünk naivak: a színesbőrűek és cigányok után a fehér menekültek is sorra kerülnek, de a pályaudvari csavargók és a hajléktalan munkanélküliek sem ússzák meg egy kis tisztogatás nélkül. A türelmetlen indulat legszívesebben mindent és mindenkit az uniformizáló kényszerzubbonyába erőszakolna.

Annál meglepőbb, hogy alig hallunk e háborús játszadozást elítélő szavakat „fentről”. (Cossiga olasz államfő nemrégiben szükségét érezte, hogy országa nevében elnézést kérjen két megkésztelt afrikai fiatalembertől.) Hol vannak ilyenkor a Nagyerkölcös bajnokai, a bolsevista Sárkányt űző lovagok, akik oly magasra emelték hazánkban az etika zászlaját? Megtehetik, hogy szemet húnyanak bizonyos tendenciák felett, de akkor ne tetszelegjenek az erkölcs, az erény és a keresztény humanizmus védelmezőinek szerepében. Ha jól tudom, Jézus mindig fellépett a megkülönböztetések ellen. Igaz, miért is kellene megvédeni az „idegeneket”? Hiszen ők „csak” feketék, „csak” arabok, „csak” betolakodók.

Ennek ellenére, ha lassan is, mutatkoznak eredmények a kisebbségvédelem területén. Ez jórészt annak köszönhető, hogy az utóbbi időben megerősödtek a kisebbségi szervezetek. Hamarosan megvitatják a nemzetiségi törvény tervezetét. Már léte cáfolja azokat, akik szerint a nemzetiségi „régén asszimilálódtak, beolvadtak”, ezért követeléseik „nem aktuálisak”, mi több, „jogtalanok”. (Ez a cigányság esetében biztos, hogy nincs így.) Az elkövetkezendő idők döntik el, hogy a nemzetiségek milyen fokú önszerveződésre lesznek képesek. Kevesen vannak? Szokjuk meg a gondolatot: egy kisebbség jogait nem létszáma határozza meg. Minél nagyobb egy közösség, annál életképeesebb és minél kisebb, annál törekenyebb, annál könnyebben szétfúzható. Bele kell helyezkednünk a másik ember gondolkodásába, mert Romániában, Szlovákiában, Vajdaságban is ezt várják el a magyarság képviselői a hatalom embereitől és a közvéleménytől. Tarthatatlan az a kormánypolitika, amely saját kisebbségéért akár más ország belügyeibe beavatkozni is kész, miközben az itt élő nemzetiségek gondjairól — így például a cigány-kérdésről — elegánsan nem szól, hallgatásba burkolózik. Hiába vannak törvényes garanciáink, ha tetteink és gondolataink nem igazolják vissza a demokratikus gyakorlatot.

PALÁDI ZSOLT

Munka nélkül

Nincs még egészen két éve, hogy megjelentek Magyarországon az első munkanélküliek. A munkanélküliség kezdetben a társadalom alsóbb rétegeit súlytotta leginkább; az első munkanélküliek az „alacsony iskolázottsággal, képzettséggel rendelkezők közül kerültek ki. A felmérések szerint a szakirányú képzettséggel bíró foglalkoztatottak mellett manapság a munkanélküliség kezd mind erőteljesebben kiterjedni a középrétegekre is. Rolek Ferenc, a Munkaügyi Minisztérium államtitkára szerint a munkanélküliség idén is jócskán növekedni fog, és ez év végére elérheti a 8 százalékot. Csongrád megyében a múlt év végén több mint 16 ezer munkanélküli volt. Ez a szám a becslések szerint idén 30–35 ezerre növekedhet, pedig az előző érték is már négy és félszerese az 1990-ben regisztráltaknak. Ugyanakkor drasztikusan csökkent a betöltetlen álláshelyek száma: 1990 decemberében Szegeden 863; egy évvel később csupán 373, a megyében pedig 1333, egy év múlva 919 volt. Nagymértékben csökkent a különféle gazdasági ágak munkaerőkereslete. A kereskedelem 80, az építőipar 70, a mező- és erdőgazdálkodás 40 százalékos zuhanást mutatott. Az állománycsoportok közül a szakmunkások és a szellemi foglalkozásúak iránti szükséglet az egy évvel ezelőttihez viszonyítva közel a felére esett vissza, a „betanított” munkalehetőségek 30 százalékkal mérséklődtek, viszont a „segédmunkás” álláshelyek száma másfélszeresére emelkedett. Tartós munkaerőhiány alig néhány szakmában jelentkezett.

A segélyen, járadékon élők száma egy év alatt hat-szorosára nőtt. A pályakezdők segélyében részesülők — a májusi adathoz képest — harmincszor annyian vannak. Csongrád megyében 1991 decemberében a munkanélküliségi ráta elérte a 7,3 százalékos értéket, '92 januárjában pedig a 8 százalékot. A januári adat szerint, a munkanélküliek végzettség szerinti megoszlása a megyében azt mutatja, hogy a leg-

több munkanélküli az általános iskolát végzetek közül kerül ki (35 százalék), utána következnek (32 százalék) a szakmunkások. A gimnáziumot és egyetemet végzetek aránya 6,9, illetve 1,3 százalék. Szegeden januárban 6276 munkanélküli — a többségük szakmunkás és szellemi foglalkozású — 346 állás jutott. A legtöbb pályakezdő állástalan az említett két csoport közül kerül ki. A munkanélküli segélyen levők életkor szerinti megoszlása azt mutatja, hogy a pályakezdők és a nyugdíjhoz közel állók viszonylag kevesen vannak, de a segély összege a pályakezdőknél a legalacsonyabb — 6167 forint egy hónapban. A statisztikából úgy tűnik, a legveszélyeztetettebb a 36–40 év közötti korosztály. A segélyezés időtartamát tekintve az állástalanok zöme a 28. és 200. nap között kap segélyt, ezután általában sikerül elhelyezkedniük. A 200. naptól erőteljesen csökken a segélyt igénylők száma. Van aki újra talál munkát, de van, aki végképp kiesik az igazán még nem is létező szociális védőháló lyukai között, és teljesen reménytelen helyzetbe kerül.

Ha tartósan nem tud a munkanélküli elhelyezkedni a szakmájában, vagy ha gimnáziumot végzett pályakezdő révén amúgy sem ért semmihez, kénytelen valamilyen átképzési tanfolyamra jelentkezni. Szegeden ezt a Felhő utcában, a Csongrád Megyei Munkaügyi Központban teheti meg az ember, ahol 1991-ben 30 átképző tanfolyam működött. A hivatal különböző átképzéssel, oktatással foglalkozó vállalatokat bízott meg a programok lebonyolítására. Az átképzésben tavaly 823 munkanélküli vett részt, közülük 57-en egyéni átképzési támogatásban részesültek. A tanfolyamok fele már lezárult, 15 áthúzódtott '92-re. A képzési profilt tekintve a tanfolyamokat ma már három csoport — általános iskolát, gimnáziumot és felsőoktatási intézményt végzetek — számára indítják. Kezdetben csak az első két csoport volt érintve. A felsőfokú végzett-

séggel rendelkezők stratégiai marketing, informatikai és üzletkötői menedzseri tanfolyamok közül választhatnak, amelyek az Euromenedzser BT. Iroda angol adaptációs programja alapján folynak. A különféle tanfolyamokat a munkaügyi központ finanszírozza — tehát a tanfolyamok a jelentkezőknek ingyenesek. Az egy főre jutó támogatás összege hozzávetőlegesen 10 000 forint. A tanfolyam ideje alatt a jelentkező kézhöz kapja a mindenkori minimálbér 75 százalékát + 10 százalék átképzési támogatást is. Ez az összeg a pályakezdők esetében 6600 forint. A tanfolyamok — alkalmazkodva az igényekhez — szeptemberben és októberben indulnak. A képzés általában 20–25 fős csoportokban folyik, a legrövidebb tanfolyam 3, a leghosszabb 12 hónapos. A tanfolyamok időtartama alatt átlagosan a résztvevők 7 százaléka morzsolódott le, de jóval magasabb volt ez az arány — 20–25 százalék — az alacsony iskolázottságú, 14–18 év közötti fiatalok tanfolyamain.

A visszajelzéseink azt mutatják, hogy azok akik az alap- és középfokú végzettséggel rendelkezők számára indított tanfolyamokat elvégezték, igen kedvező eséllyel — kétharmaduk talált új munkahelyet — tudtak elhelyezkedni. A felsőfokú tanfolyamok elvégzőiről még nincs ilyen adat, mert ezek közül a kurzusok közül még egy sem fejeződött be, így statisztikai adatok sem léteznek.

A növekvő munkanélküliség problémája, hogy még sokáig megoldatlan kérdést jelent majd a mindenkori menklátúra számára. Későbbi kezelhetősége azonban nagymértékben függ attól, hogy a ma politikai és gazdasági szakemberei hogyan kezelik majd a kérdést, és mit tesznek azért, hogy az egyre növekvő egzisztencia nélküli tömeget felfogja valami erős, sűrűre szövött szociális védőháló. Másik kérdés a demokratikus, jóléti társadalom képe csak vágyalom marad.

— pál —

Börtönpasztoráció

Ijesztően növekszik hazánkban a bűnözés, romlik a közbiztonság, egyre többen kerülnek valamiféle büntetés-végrehajtási intézménybe. Nekünk, laikusoknak meglehetősen homályos elképzeléseink vannak a börtönökről, az elítéltekről, a fegyőrökről. Ismereteinket javarészt huszadrangú, a témával foglalkozó tévéfilmekből szereztük, amelyeknek sokszor csak kevés közük van a valósághoz, s meglehetősen egyoldalú képet festenek — szadista fegyőrök, és a rácsok mögött is mindenre elszánt bűnözők. A valóság jóval árnyaltabb, bonyolultabb. Az elítéltek — akiknek Magyarországon több mint 70 százaléka cigány — sokszor lelkitámasz nélkül álló nyomorult emberek. Bűnözők, de emberek. Az egyházaknak foglalkozniuk kell velük, nevelni kell őket, meg kell próbálni visszatéríteni őket a helyes útra. Ez az érdeke a társadalomnak, az egyháznak, a büntetés-végrehajtási intézetnek és magának az elítéltnak is. De mit is jelent a *börtönpasztoráció*, egyáltalán mióta nyílik erre lehetőség nálunk, kik azok az áldozatkész emberek, akik nap mint nap bejárnak és foglalkoznak a rászorulókkal? A *Hívó Szocialisták* szervezésében kerekasztal-beszélgetés keretében Majzik Mátyas őrnagy, laikus teológus, a Börtönpasztorációs Társaság elnöke tartott előadást e témában. Elmondotta, a hit csodákra képes. Azok az életfogytos elítéltek, akiket jó magaviseletük esetén is legalább 25–30 évre börtönöztek be, fásultak, nem látnak belátható életcélt maguk előtt. Az ő esetükben a pedagógia, pszichológia legtöbbször csődöt mond. Meglepő módon többnyire mégis velük különösebb baj. De az egyházak, és az általuk közvetített hit az ő esetükben is képes célt adni, értelmet nyerni a bent eltöltendő éveket. Igaz, ez a cél transzcendentális, de mégis oly cél, amely kapaszkodót jelent a reménytelenségben. A büntetés-végrehajtás pedig köszönetet kell mondjon a lelkipásztoroknak. A renitens, együttműködésre képtelen elítéltekből egyszerűen új ember lesz. Majzik Mátyas tíz évig vezetett egy — még nem a börtönpasztoráció keretében — pszichocsoportot. A terápia alatt, amíg lehetőségük volt rá, lelkiismeretesen és óriási energiát fektetve foglalkoztak az elítéltekkel, akik fejlődve személyiségükben, fűtűrészték, énekeltek — igaz, ezáltal apró fegyelemsértéseket követtek el. De a nagyobb problémák megszűntek. Később, amikor már a foglalkozások — Majzik Mátyas szerint — nem voltak olyan magas szakmai színvonalúak, a várakozások ellenére sem történt visszaesés a rabok magaviseletében. Az okokat keresve rájöttek, hogy az elítéltek ügyeinek felvállalása, a törődés, a meghallgatás, egyszóval a szeretet gyakorlati megnyilvánulásai továbbra is képesek voltak pozitív hozzáállást előidézni a raboknál. Majzik Mátyas szerint, aki elvégezte a Hittudományi Főiskolát szeretettel — amely a legnehezebb emberi tevékenység — embereken lehet segíteni.

A pasztorációs munka — amely nem volt teljesen újkéltű, hiszen a háború előtt és után is tíz évig lehetőség nyílt rá a magyar börtönökben — két és fél évvel ezelőtt indult be. Először még félig illegálisan Miskolcon, majd '90-ben már a szegedi fegyházban is. Szabályozás nem létezett, de a felmerülő igényeket teljesíteni kellett. Propagálni viszont ilyesmit nem volt ajánlatos. Az egyházak közül a katolikus, az evangélikus, a református, a baptista és a metodista egyház, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet, illetve magánszemélyek a tagjai a tavaly alakult Börtönpasztorációs Társaságnak, amelynek Észak- és Dél-Magyarországon, valamint a Dél-dunántúlon vannak területi szervezetei. A társaság célkitűzése, hogy összefogja a börtönökben tevékenykedő lelkipásztorok és laikusok tevékenységét és lehetővé tegye továbbképzésüket. Igyekezni kell azon, hogy a magyar büntetés-végrehajtás keresztény humanista szemléletet és erkölcsöt tükrözzön. A despotikus elembertelenedett büntetés-végrehajtást pedig igyekezzen személyközpontúvá tenni, a kiszabadult elítéltek — sokszor reménytelennek tetsző — újrakezdésére lehetőséget nyújtani. Megyéenként 2–3 ideiglenes, valamint néhány végleges „elfekvő” otthont létesíteni, ezek azonban sokszor a helyi lakosság ellenérzésébe ütköznek. A pasztorációs társaság csomagküldő akciókat is szervez, amelyekbe külső családokat vonnak be és személyessé teszik az ünnepek alkalmával ajánlécsomagot kapó elítéltek és az ajándékozók viszonyát, mivel az elítélt névre szólóan kap ajándékot a segítségét vállaló családtól.

A Börtönpasztorációs Társaság „Mécse” című kiadványa háromszor példányban jut el a rabokhoz nálunk és Ausztriában, s most tervezik a „Börtönpasztoráció” című elméleti lap beindítását.

P. T. P.

IH-programok

NIK, DRAGO JANCAR és KONRÁD GYÖRGY részvételével. A rendezvény a Lettre Internationale című európai kulturális folyóirat estje.

Március 9-én 17 órakor BALOGH SÁNDOR grafikus és kisplasztikus kiállítása. Megnyitja: Podmaniczky Szilárd.

Február 25-én 19 órakor Holló-klub. Házigazdák: Galla Miklós, és a Holló Színház többi tagja.

Március 2-án 19 órakor „LÉGY OSTOBA!” Földes László (HOBÓ) és Mártha István József Attila estje. (Rendezte: Jordán Tamás.)

Március 8-án 18 órakor Pódiumbeszélgetés ADAM MICH-

Szegedi egyetemistáé az Alfa Romeo

Ahogy felérek a kollégium nyolcadik emeletére, a lift mellett egy komolyan látszó hirdetés fogad: „15 éves Wartburgomat vadonatúj Alfa Romeo-ra cserélném.” Diákok között minden hír gyalogkukuk gyorsaságával terjed, s persze a vidámabb oldalról látjuk, amit csak lehet.

Rövid keresgélés után megletem azt a nyurga szőke fiút, akit a párralán szerencse ért. Horváth Imre, a JATE harmadéves matematika-fizika-számítástechnika szakos hallgatója az, aki az Imperial Casino 1992. január 18-ai tombolasorsolásán megnyerte a meseautót.

Január elején jöttem vissza Szegedre, mert halasztottam, és így fél évet ismétellek. Valamiből élni kell, a

Melo-Diáknál próbáltam munkát keresni, de nem akadt éppen semmi megfelelő — mondja.

— Marad a Casino?

— Nem vagyok az a fajta ember, aki nap mint nap Casinoba jár, most is a haverjaim rábeszélésére mentem el. És aki belép, kap egy tombolajegyet; azzal nyertem az autót.

Fortuna kisasszony közbenjárhatott érdeklükben „odafeni”, hiszen nyertek a ruletten is vagy 150 márkát azon az estén. (Jó kis ösztön-díjkiegészítés!)

— Hat éve van jogosítványom; ilyen autót még nem vezettem. Otthon van egy Polski Fiatunk, de — mivel négyen vagyunk testvérek — abba egyszerre a család nem

is fér bele — meséli tovább a szerencsés nyertes.

— Mi lesz az Alfa Romeo sorsa? Megtartod?

— El szeretném adni. S az én éremmel belőle egyetemi tanulmányaim befejezésére fordítani.

Jól jön — a családnak is — egy kis anyagi segítség. Édesapja nyugdíjas, édesanyja övönő. Testvéreim mindannyian tanulnak még. Elettében nem játszott még szerencsejátékokat, se totót, se lottót és az utcai sorsjegyárusokat is messze elküldi. „Ezután sem lesz másképp” — mondja.

— ... Azon gondolkodom, hogy ennek a fránya szerencsének egy szeme azért mégiscsak lehet.

— lilla —

Magyarország, te dög

Beszélgetés Csaplár Vilmostal

Csaplár Vilmos közelmúltban megjelent esszékötetének fókuszában a magyarországi rendszerváltozás áll. Szerinte a gyökeres átalakulás nem valósult meg, mint írja a kialakuló új rend lényege a folytonosság. „A szocializmus nem vész el, csak átalakul, de nem mindegy, hogy mennyire és mivé alakul át.” Erről kérdeztük a szerzőt.

— Csaknem egész fejezetet szentelsz előbbi könyved, a „Zsidó vagyok Magyarországon” fogadtatásának, amely a Szombatban éles kritikát kapott. Amit most megfogalmaztál még szélesebb köröket érint kényesen. A Hunnia decemberi számában rövid cikkben gyalázatosnak minősíti a „Magyarország, te dög” kiadását... Milyen volt e könyv fogadtatása?

— A Szombat ugyanolyan helyet foglal el a zsidóságon belül, mint a Hunnia a magyarságon belül, tehát egy szélsőségre a reakciója arra a könyvre az volt, erre a könyvre ez volt. Minden nációban megvannak ezek a szélsőséges gondolatok, a Hunnia is egy olyan szélsőségesen nacionalista gondolat kifejezője, amelynek a képviselői megtalálhatók Romániában, Szlovákiában is. Nagy súlyt nincs a dolognak. A fogadtatásra nem ez volt jellemző. Azt tapasztaltam, hogy a címmel együtt elfogadták a könyvet. Kedvező kritikát kapott a sajtóban és a rádióban is, és személyes sikerként könyvelhettem el, hogy barátaimtól és íróтарыimtól is gratuláló leveleket kaptam.

— Könyvedben következetesen magyar rendszerváltásról írsz rendszerváltozás helyett. Tudatos a szóhasználat?

— Ebben a könyvben nem kap főszerepet az, hogy ez a folyamat rendszerváltás vagy rendszerváltozás volt-e. Nem forradalomnak vagy másnak nevezem ezt, hanem kiegyezésnek.

— Ez a kifejezés azt is jelenti, hogy a hatalom régi gárdája a vezető pozíciókból nem szorult ki. Volt-e kedvezőbb alternatíva a kiegyezésnél?

— Ebben a gondolatrendszerben alternatívák kereséséről nincs szó. Még azt is megkockáztatom, hogy egy teljesen eltérő pártfelállásban is ugyanez történt volna.

— Tehát akkor ez egy szükségzerűség?

— Minden helyzetben felbukkannak más lehetőségek is, de nem véletlen, hogy ilyen valóságát váltak az elképzelések. Egy helyen azt írom, hogy az SZDSZ majdnem megnyerhette volna a választásokat. De ha megnézzük, vidéken Antall és Tölgyessy közül melyik aratna nagyobb sikert, máris más a helyzet. Azokból az arcokból, mentalitásokból, gondolatokból van több ebben az országban, amelyek a kormánypártra jellemzőek. Ez a többség, s a többség típusai alkotják a koalíció magvát is. Ha valamilyen ördögi fortély folytán mégis a másik párt győzött volna, az sem lehetett volna gyökeresen más, valamilyen irányba hajolnia kellett volna. Ennek egyik oka a kommunista múlt, kialakult típusokkal, érdekvizonyokkal, emberi pályákkal. A kommunizmus utolsó tíz-tizenöt éve egyfajta kelet-európai polgári korszak volt. Ezzel a polgári korszakkal szemben természetesen egy másik polgári korszakot nehéz kiépíteni, hiszen a lakosság akcióképes hányada különböző mértékben szerepet vállalt a kommunizmus éveiben. Nem lehet kicserélni őket, mert nincs kire kicserélni. Ugyanakkor az sem igaz, hogy nincs kire kicserélni, hiszen egy sor pozitív, haladó erőt az országban visszafogtak.

Akkor lesz egészséges a következő korszak, ha nem az előző korszak átmentett rétegei lesznek egyeduralkodók az új polgári hatalomban, hanem azok a rétegek is beleszólhatnak az irányításba, akiket eddig elnyomtak. Tehát a régi tulajdonosi réteg és az elmúlt tíz évben feltört, nem állami emberként vállalkozó réteg. E három erő közül a legerősebbek azok az állami emberek, akik az utóbbi időben vezető pozíciókban voltak. Ezek természetesen folytatódását várják hatalmuknak. De az lenne helyes, ha az utóbbi tíz évben feltört vállalkozói réteg, amelyik részben élet-halál harcban, részben a kádári korszak slamposága miatt érvényesülni tudott, és a reprivatizációban regenerálódott régi tulajdonosi réteg is felzárkózhatna a régi kommunista hatalmi elit mellé.

— Egyhelyütt azt írod: „Egy kiegyezéses korban, mint a mienk nagy esély van arra, hogy a jövő elvtelenül, a praktikizmus „rendje” alapján épüljön rá a múltra az „ez van, nincs más” szervességgel. Ha az előző korszak hatalmi és érdekcsoportjai nincsenek a pozíciókból kivetve, lehet, hogy egy darabig hallgatnak lehúzott redőnyök mögött (de addig is teszik a dolgukat) egyszer azonban újra megszólalnak...” Milyen megszólalásra gondoltál?

— Az új központi fogalom a tulajdon. Az előző korszak aktív kommunistái, akik olyan korszakban szereztek tulajdont, amikor még minden a „dolgozó népé” volt, rájöttek, hogy az új korszakban a tulajdon egyet fog jelenteni a hatalommal. Hatalmas lehetőségek nyíltak előttük, hiszen mindenki beszélt átmenetésekről, de egyetlen eset sem lepleződött le. Hol volt a társadalomnak, a közvéleménynek olyan ereje, amely rámutatott volna arra, mi folyik a Vagyonügynökségen belül, miért lakik Kádár János özevegye még mindig ugyanabban a villában? Mindenki beszélt, beszélt, de az úgynevezett szabad sajtó beszéde visszahangtalan maradt. Ezek után már a sajtó sem beszélt róluk, bár nem számolták fel ezek a jelenségek. Ez előbb-utóbb vissza fog ütni, mert ezek a rétegek bizonyos erkölcsi, izlésebeli és kulturális jellemvonásokkal rendelkeznek. Biztos vagyok benne, hogy nem lesznek kommunista hangok ebből, hiszen a kommunistából lett tulajdonosi réteg számára visszaút nincs. Bár, ha nagyon széles rétegek válnak szegénnyé, akkor a baloldaliság súlya megnő. De nem hiszem, hogy ők a kommunizmus jelszavával térnek vissza. Hiszen az átalakult réteg már elindult a polgárosodás irányába. Elkerülhetetlen, hogy a régi államrendből átmenekedett polgárok hatalomhoz jussanak, már csak azért is, mert egy demokrácia nem alkalmas senkinek a leváltására. Ha egy demokrácia forradalmi változással kezdődik, akkor több lehetőség van radikális lépésekre, de ez nem azzal kezdődött. Fontos azonban, hogy minél több más hang is szerephez juthasson, s ebből együtt alakuljon ki a jövő vezető rétege. Semmiképpen ne legyen egyeduralkodó ez a szocializmusból átöröklődött réteg, mert ezek kulturálatlanok, hiteltelenek, erkölcstelenek és a szakértelmük is megkérdőjelezhető.

— Könyved egyik fejezetében parlamenti antiszocialista szocializmusról írsz a mai helyzetet jellemezve. Mit jelent ez?

— Abban az értelemben beszélhetünk most parlamenti szocializmusról, amilyen értelemben a régi sem volt szocializmus. Az előző korszakot és a mostanit is megfosztom saját

definíciójától, és a kettő között folytonosságot feltételezek. Nem egy új mentalitású, új koncepciójú tulajdonosi réteg kezébe került a hatalom, s amennyiben újak jöttek létre azok is százszoros kötöttséggel mozognak. Mitől van az, hogy a kormánypárt szónokai olyan tehetetlenül beszélnek a parlamentben, mintha ellenzékben lennének? Kivel szemben? Ők vannak hatalmon.

— Ebben a helyzetben milyen esélyei vannak a demokratikus fejlődésnek?

— A régi ideológiák megszüntével érdekcsoportok szerint forgácsolódtak szét az erők. A békés demokratikus fejlődésre adott a lehetőség, főleg ha a reprivatizáció nagyobb teret kaphatott volna. Én ennek a „re” szócskának barátja vagyok, de úgy látszik, ezt nem lehetett megvalósítani. Nagyon nagy elmentmondások között alakul ki ez a korszak. Hiszen egyrészt az állam orgazdaként árusítja az egykor ellopott vagyontárgyakat. Az államosítást hivatalosan és jogilag is lopásnak minősítetik, s milyen erkölcselen új korszak lesz az, amelynek e fölött napirendre kell térnie? Ugyanakkor ha visszaadom régi tulajdonosának ezeket az értékeket, és nem tudja üzemeltetni, esetleg csődbe jut vagy csak haszonlevevője lesz a tulajdonnak. A közeljövőt tekintve nem is vagyok olyan optimista, azért is szaladok előre az időben könyvem utolsó harmadában.

— Ha már itt tartunk: könyved utolsó részében egy kozmikus kultúra kiépüléséről beszélsz, s hogy emellett a népi-nemzeti kultúra másodlagossá válik, perifériára szorul. Ez jelentheti azt is, hogy a népi kultúra, történelem, nyelv csorbát szenved, esetleg távlatban meg is szűnik?

— Nem tudom, mi a népi kultúra. Az-e, amely már több száz éve kialakult, s amelyet már senki élő módon nem él meg, csak mint kultúrát? Ezt nem lehet életre váltani, de mint kultúra, mint tradíció bármeggig. Ha én nem tilolom azt, amit régen tiltottam, akkor a tiltó csak dísz lesz. Nem kell félni a népi kultúrát, az már ügyis átalakult, s csak tradícióként van jelen.

— Sokan attól félnek, a kozmikus kultúrában való differenciálódás aránya előnytelen lesz, mások pedig a nyugati modernizáció hatásait szeretnék megítélni.

— Nyilvánvaló, hogy egy tizenöt milliós nép nem tud magának akkora teret szorítani a globuszon, mint például az angolszász népek vagy akár a németek. Nem mi voltunk azok, akik a számítógépes kódrendszerbe vittük a nyelvünket, s nem mi találtuk fel a szilikontechnológiát. Nem jelentkezhetünk nagyobb szerepért, mint ami megillet. Olyan világot kell felépítenünk, ahol senki sem akar felülkerekedni a másik rovására. Nem hőbörögni kell, hanem reálisan élni a lehetőségeinkkel.

Nézzük csak az oroszokat. Náluk volt két 18. századtól vitatkozó nézet, a szlavofilok és az Európa-pártiak. Az Európa-pártiak a nyitást szorgalmazták, a szlavofilok pedig a modernitás nyomorúságait akarták megtisztítani. Ez a „tisztítás” a bolsevizmushoz vezetett. Semmi értelme sem volt, hogy a „tisztaság” és a „modernség piszkosságának” ilyen ellentétei keletkezzenek. Nincs értelme olyan fogalmakat használni, amelyek egyszerűen nem működnek. Az emberek mindig jobban tudják, mi jó nekik, mint mások, akik megmondják, mi jó nekünk.

Paládi—Móricz

Rosszabb, mint a Ceausescu alatt?

Néhány kérdés a csíki RMDSZ elnökéhez

Az erdélyi magyarságnak továbbra sem megy jól a sora. Az emberek elégedetlenségére vonatkoznak. A többi-lommal szemlélik jövőjüket. Nő a bizonytalanság, s egyre több a szegény polgár, az üzletek pedig változatlanul üresen konganak. Ezekről s más problémákról faggattuk Székedi Ferencet, a csíki Romániai Magyar Demokrata Szövetség elnökét.

— Mostanában mi foglalkoztatja leginkább az embereket Erdélyben?

— Országos méretekben talán a legfontosabb téma, a nemzetiségi ügyek, amelynek színtere a parlament. Az utóbbi két hónapban igen élénk visszhangot váltott ki az úgynevezett Hargita—Kovácsna jelentés. Ennek a jelentésnek egy határozattal kellett volna zárulnia, amelyet a parlament vitat meg és fogad el. Ez eddig nem jelent meg. Láttam két tervezetet is, amelyek sokkal enyhébbek és visszafogottabbak, mint azok a szélsőséges állásfoglalások, melyek a parlamentben elhangzottak, de ezekben is vannak olyan pontok, melyekkel az RMDSZ nem ért egyet. Ugyanakkor élénken foglalkoztat minket a kialakuló, meghozandó törvényeknek a rendszere. Ezek közül a legfontosabb a tanügyi törvény. Ez utóbbi jogszabály, melynek első fordítóját a kormány készítette el, olyan kitételeket tartalmaz a nemzetiségek vonatkozásában, melyeket egyszerűen lehetetlen elfogadni. Úgy tűnik, hogy még a Ceausescu-korszak körülményeihez képest is visszalépést jelent.

— Miért, mit tartalmaz?

— A tervezet az első fejezetekben, pontokban elvileg garantálja a kisebbségek jogait, de ezeket később visszavonja, vagy korlátozza. Például általános és középiskolákban lehet magyarul tanulni, de valamennyi felvételi vizsgát csak román nyelven lehet letenni. Az előterjesztés kimondja, hogy a nemzetiségiek létesíthetnek anyanyelvükön egyeteme-

ket, de csak bizonyos karokon, fakultásokon, főleg azokon, melyek pedagógusképzésre vonatkoznak. A többi-eket határozottan megtiltják. Nincs lehetőség arra sem, hogy nemzetiségi oktatást folytassunk szakiskolákban. Az RMDSZ az egyházakkal együtt megkezdte módosító, kiegészítő javaslatának elkészítését.

— Február 9-én tartják a helyhatósági választásokat. Milyen esélyekkel indul az RMDSZ? Mit ígérnek választóiknak?

— Itt az RMDSZ két fronton indul, de tulajdonképpen mind a kettő sajátja. Koalícióra léptünk a demokratikus ellenzéki pártokkal és tömörülésekkel. Ahol csak együttessen érhetünk el sikereket, ott a koalíció lép fel, a jelképe a kulcs lesz. Ahol pedig az RMDSZ győzelme biztosra vehető, ott önállóan indulunk a tulipán jele alatt. Székelyföldön túlnyomó többségben ez utóbbi helyzet áll fenn. Itt az RMDSZ minden községben és városban indított polgármester-jelölteket és tanácstag-jelölteket. A programunk elsősorban a helyi gondok megoldásához kapcsolódik. Felmértük a lehetőségeket, és természetesen sem a választók nem várják, sem mi nem ígérhetjük, hogy ezt az országot máról holnapra meg tudjuk változtatni. Ha bekerül az RMDSZ a helyi hatalomba, akkor képes lesz létrehozni olyan demokratikus változásokat, melyek a társadalom önszerveződésének első lépcsői lehetnek.

— Vannak visszaható tényezők is. Marosvásárhelyen a nagy vihart kavart Királyeset során a Nemzeti Megmentési Front szövetséget kötött a szélsőséges, sovánisista erőkkal. Hogyan kell ezt a lépést értékelni?

— A nagy ütközések ott vannak, ahol a lakosság fele román, fele magyar, mint például Marosvásárhelyen. Itt az RMDSZ polgármester-jelöltje, Király István reális esélyekkel indult volna. A taktikai küzdelemben meg

nem engedett jogi eszközöket vittek be. Az RMDSZ ezekre felkészült, és próbáljuk a józanabb, demokratizálódottabb román rétegeket magunk felé fordítani.

— Magyarországon él egy olyan közhiedelem, mely az Erdélyben élő románok és magyarok közé éles, szinte áthághatatlan falat húz. Valós-e ez a feltételezés?

— Úgy érzem, ez a mesterséges falhúzás Magyarországon gyakran észrevehető. Semmiképpen sem lehet így elkülöníteni az itt élő két legnagyobb népet. A magyarságnak az egyes szélsőséges román körökkel vannak problémái, a közemberekkel nincsenek gondjaink. Közös a nehézségeink, egyformán sújt minket a súlyos gazdasági helyzet. A múlt rendszerhez képest nagy változás az, hogy megszűnt az értékek és emberek összemosása. Korábban állandóan azt akarták éreztetni, hogy milyen hatalmas a testvériség köztünk és románok között.

— Befeleződött a népszámlálás Romániában. Sok visszaélésről hallani...

— Visszaélésre adott okot a kérdőívek orientált szerkesztése. A nemzetiségi okkában például előre kinyomtatatták, hogy valaki román, másoknak utólag kellett ide beírni. Az adatok kódolásánál külön kódot kapott a székely nyelv és a székely nemzet. Meggyőződésem, hogy ezek a megosztási kísérletek nem jártak sikerrel, és a magyarság egyfelé szavazott.

— Magyarországon sűrűn kerül szóba Erdély önállósága. Hogyan viszonyulnak ehhez az itteniek?

— Autonómiáról akkor beszélhetünk, amikor kialakulnak az ehhez szükséges minimális társadalmi és gazdasági feltételek. Azt hiszem, hogy Erdély önállósága egy olyan Európának a keretében képzelhető el, mely gazdasági régiókra oszlana, s ezeket a területeket sajátos szálak kötik egymáshoz. Tehát nem politikai határváltoztatásról van szó.

Arató László

Utazzon velünk!

Reggel lakásától Budapestre és délután vissza lakásáig a viteldíj 900 Ft.

Áruszállítás utánfutóval megoldható olcsón. Számlaképes! Gyermekkedvezmény!

A szolgáltatás március 2-ától indul. Információ, előrendelés: Rádió Taxi 26-666.

Tied a pálya!

Magenheim Julcsa — az ország Julcsija — meghasonlott önmagával, a pályaválasztás kapcsán. Ez persze lehetne magány, ha nem az egyik legnézettebb tv-sorozatban lenne, sommás ítéleteket mondva újságokról és újságírókról, úgy általában.

Szegény kislány a szívátültetés kapcsán elolvasott minden föllelhető cikket — hogy minél több információhoz jusson — és egy lapban olyan írásra lett, amelyben homályosan célozgatnak a műtétet végző orvosok közti, nem éppen felhőtlen viszonyokra. Remegő hangon kérdezte, miért kell minden nagyszerű dolgot bemocskolni. (De sokan kérdezték ezt már!) A záró képsorban pedig újabb tremolókkal hangjában levonta a végső konklúziót: „az újságok fertőzöttek”.

Nem tudom mekkora veszteség éri az újságírói társadalmat, az újságírást magát, ha Magenheim Julcsit majdan nélkülöznie kell soraiból. Ám azt nagyjából föl tudom mérni, hogy milyen következményei lehetnek annak — a mostanában bevett szokásnak —, ha valamennyi újságíró, újságot „en block” a magyarság ellenségeként, a jó ügyek szándékos megmérgezőjeként aposztrofálják. Így lehet a leghamarabb elérni, hogy — az amúgy is szkeptikus olvasóközönség a jó szándékú bírálatot, a valós veszélyekre figyelmeztető írásokat sanda összeesküvésnént, újságírói akadémia kódjaként értékelje.

A bölcs Nagy Fehér vagy a jószágos Tyúkanyó pedig biztosan fölvilágosítja majd a fiatalokot, hogy azért, mert akad néhány korrupt rendőr, ő még elmehe rendőrné, vagy mert néhány vállalkozó adócsaló, ő még nyugodtan vállalkozhat. És ha van néhány becstelen újságíró, ő készülhet az újságírói pályára tiszta lélekkel.

A földi lét völgykatlanába zárva

A földi lét völgykatlanába zárva
Fulladozom, megbénít végzetem,
Betemetett a napok lavinája,
Mint rabigát, vetném le életem.

Sírmélyi-néma téli menedékem.
Mit ajkaimra a halál havaz:
Viruljak dérlepett szíromfehéren,
Ne adjon mást se Isten, sem tavasz.

1925. január 11.

Ház

Bojtorjános, kamillás
ez a ház — alig is ház.
A nehézsúlyú árnyak
nem e földi szemével.
Ház — a városnak háttal,
a bozót sűrűjében.

Macimódra — de kedves,
disze — szarvasoké,
e kis házból a lelkek
raja néz kifelé —

minden ablakon át! Itt
valamennyi világot —
ami ablak — ikon lett,
ami arc — csupa romkert
meg aréna... Amott a
lakató lak: a vén
szelídgesztenye lombja,
meg egy ablak — enyém.

Meg az ingek! E széttett
karok úgy hadonásznak!
Csupa gyűrt, csupa tépett!
Faliképe csatának.

Csa-ta zaj-lik a lé-tért.
Napon-éjeken átal,
küldve ing-seregét, még
küzd e ház a halállal.

Nem uras, hanem árva,
süteménye sütetlen.
Nem irigyek e házra
a hajléktalanok sem.

Nem utálja a tornyot,
min aludt, a madár...
Ha a nép dühe tombol,
ez a ház hazavár!

1935. július 27. és szeptember 10. között

fordította: BAKA ISTVÁN

— Käfer István: A miénk és az övék —

Ha valaki óvatosan fogalmaz, taktikusnak vagy mértéktartónak szokás nevezni. Käfer István a magyar—szlovák szellemi kölcsönösségről írott tanulmánykötete első pillantásra óvatos könyv, mégsem illik rá sem az egyik, sem a másik jelző, inkább objektívnek nevezném. A magyarországi szlovák irodalomtörténész tanulmányaiban a barokktól napjainkig kíséri végig azt a folyamatot, hogyan tette lehetetlenné a történelem a két nép szimbiózisát, s miként hatott ez a szellemi életre.

Käfer nem kényszerű, hanem természetes együttéléstről ír a két nép viszonylatában, visszatekint egy elfeledett fogalomra, a *literatura hungaricára*, mely minden fontossági sorrendet mellőzve magába foglalta a Magyarország területén élő népek irodalmát. Pázmány Péter például a három részre szakadt ország királyi harmadában igen fontosnak tartotta a szlovákok rekatolizálását, hisz politikai súlyuk e térségben meghatározó volt. Ezzel nagy mértékben hozzájárult a szlovák irodalmi nyelv kialakulását segítő egyházi reform elindításához. Nehéz rekonstruálni a nemzetek együttélésének „archaikus” formáját, de a szerző néhány példával próbálja illusztrálni, hogy a szlovákság életében milyen jelentős eseménynek számított a Rákóczi szabadságharc. Egy szlovák költő a következőképpen siratta a bukást: „Megváltozott a mi Magyarhonunk / már lehanyatlott, senyved / könnyezik fiaiért.” A magyar szabadságküzdelmek eredményesége nagyban függött attól, hogy a hazai nemzetiségeknek mit ígértek az együttműködésért, s ebből mennyit tartottak meg.

A politikai bizalmatlanság a két értelmiség közti szakítást eredményezte. A reformkorban már kevesen vallották Széchenyi István nézeteit a nemzetiségekről: „Nyújtsatok azért kezet, drága Hazafiak, egy honnak különböző nemzetiségű, de mégis rokon fiai, rokon reményei, s ne hagyjátok magatokat tőlük, a lágyvelejűek ama csoportjai által elidegeníteni, — kik ügyüknek használni akarván — rajtatok oly sokszor méltatlankodnak. Maradjatok tehát ti, honunknak nem-magyar lakosai, származásotokhoz és nyelvekhez hívek!” Később Széchenyi álmait a szlávok diadalának látomása teszi nyomasztóvá a szabadságukért küzdő magyarok felett, mégis a nemzetiségek, főként a tótok védelmére kel. Hosszú távon a gyötrelmes álmok beigazolódtak, ám elveinek helyességét sem vitathatjuk a történetek ismeretében. A mai napig feloldatlan maradt e dilemma a magyar történelemszemléletben. A Monarchia bukása nem hogy megoldást jelentett volna e súlyos problémára, hanem felerősítette az ellentéteket. A trianoni béke bármilyen meglepő, katasztrófa a szlovákok számára is, hiszen nem tudtak mit kezdeni a hirtelen rájuk szakadt kisebbségekkel, az államszervezés felelősségével, egy csonka területtel, mely szervesen kötődött a volt államalakulat gazdaságához. *A szlovákoknak is van Trianonjuk* című írás Ladislav Kovač esszéjéből idézi a következő gondolatokat: „Magunk mondunk le országunk történelméről, lemondunk Magyarhon királyairól, akik éppúgy a mi királyaink is, mint a magyaroké. A szerencsétlenül romantizáló nemzet fájdalmas filozófiájának megfelelt az ezeréves szolgaság demoralizáló mítosza, és ennek következményeként a történelemkép deformálása, a Nagymoráviáról, Csák Mátéről, sőt mi több, a kollári változatban, a Szláv Óitáliáról szótt álmokkal.”

Trianon azonban a magyar gondolkodásban is torzulásokat eredményezett. Horthy, Rákosi és Kádár nemzetiségi politikája csak módszereiben különbözött, törekvéseit illetően mindegyik az asszimilációt tartotta végső megoldásnak. A magyarországi nemzetiségek — éppúgy mint a külhoni magyarság — csak anyanyelvét és nemzeti irodalmát tanulhatta az elemi iskoláktól a felsőfokú oktatási intézményekig. Talán ez a fő indoka annak, hogy a magyarországi szlovákság képviselői — a többi nemzetiséghez hasonlóan — költők, írók, tanárok. A magyarországi szlovák irodalom képviselői helyzetüknél fogva kettős szerep betöltésére kényszerülnek: megpróbálják felhívni a közvélemény figyelmét arra, hogy nemzetük a klinikai halál állapotába jutott, s ezt egyéb fórumok hiányában szépirói munkásságuk keretein belül kell elmondaniuk. A kisebbségek fennmaradása létkérdése minden ország számára, mert csak így kerülheti el, hogy szomszédai zsarolhassák. Megengedhetetlen az a politikai retorika, mely csak a természetes és erőszakos asszimiláció fogalmát ismeri. Ha a végletes leegyszerűsítések helyett a részletekben keresnénk kérdéseinkre a választ, lehetővé válna, hogy „nyomorúságunkat ne varrjuk régi recept szerint egymás nyakába, hanem egyesítsük jó szándékainkat, és akkor — az anyagiak hiánya ellenére is — megállhat a hazai szlovákság asszimilálódása is.” „Käfer könyve jól ábrázolja azt a kelet-európai helyzetet, melyben minden nemzet megalázva és kiszolgáltatva érzi magát. Ebben a helyzetben nem a sebek mélységének a vizsgálata az elsődleges, hisz mindenki a maga fájdalmát érzi a legnagyobbinak. A kötet minden tanulmányából kiviláglik, hogy ha valaki két kultúrát vizsgál, mindkét fél érzékenységét is figyelembe kell vennie. Meggyőződésem, hogy annak ellenére, hogy Käfer átgondolt és igényes tanulmányai szem előtt tartják ezt a szempontot, szemléletével kisebbségben fog maradni. Egy kisebbségi szerző esetében ez talán nem is olyan szokatlan.

SZINCSOK GYÖRGY

Megjelent a Pompeji téli száma,

de mire ez az írás megjele-
nik, ez már nem hír. De
nem is a számról szeretnék
írni, csupán az egyik írás-
ról, mely a lapban olvas-
ható. Pontosabban nem is
az írásról, de ez majd kide-
rül.

Egészen friss élményem
a *Prospero könyvei*, s van
abban egy jelenet, egy je-
lenetsor, a kamera hosszú
termeket pásztáz végig, s a
kép előterében kézről
kézre adnak egy könyvet.
Már előtte megtudjuk,
hogyan van egy könyv, mely-
nek lapjai vízhatlanok. S
mivel sejtem a film végét,
hát arra gondolok, hogy itt
esetleg az örökségről lehet
szó, mit a végén Prospero
majd a vízbe vethet, az
azonban nem pusztul el, s
talán lesz valaki, aki meg-
találja. Úgy értem, hogy a
végén így is történik.

És úgy találom, hogy ez
a nyitja annak, ami kéte-
lyeket ébresztett bennem
— olvasván Balog József
Majd című írását. Nos,
nem akarom az írást ele-
mezni, viszont a hagyo-
mányhoz való viszonyát

érdekesnek tartom, ha
nem is teljesen egyedinek.
Hiszen viszonylag sok sze-
mélyes történet részesei
lehetünk, amit, úgy tűnik,
a szerző éppen a hagyo-
mánnyal magyaráz, vagy
— mondhatjuk — szente-
sít. Gondolom, erre utal a
mottó is. Igaz, az 'anek-
dot' magyar műfaj, de va-
jon mennyire 'korszerű',
tehát hogyan lehet ma élni
vele? Különösen feltűnő,
hogyan a történetek saját
forrásból származnak. Mi
ennek a magyarázata? Egysze-
rűen az, hogy a
kontinuitást kívánja fel-
mutatni, a hagyomány
megtörése utáni folytatás-
t. Azt, hogy ez a jelentő-
sége annak, hogy '87-ben
irodalomszakos fiatalok
ismerik Ottlik Géza, amit
a — történelmi korokkal
idősebb — Lengyel Balázs
hitetlenkedve fogad, s
hogyan a határőr is a történet
szerint Ottlik útlevelének
megvizsgálása után meg-
kérdi, hogy készül-e az Is-
kola folytatása?

Azon túl, hogy kicsit túl
sok a kicsit túl személyes

történet, a kételyem a ha-
gyomány átadhatóságá-
nak módját érinti. Mert
mintha elfelejtenénk,
hogyan a magyar irodalmi
élet a belterjesség veszé-
lyével küzd. Nagyon kevés
a kapcsolat a külföldi —
(idegen?) — irodalmak-
kal, kultúrákkal, s valószí-
nűleg ezen nem segít, ha
ennek fejében — egyéb-
ként valóban tiszteletre-
méltó — irodalmárok köré
teremtünk mitológiát. Ez
esetben a dolog pikantéri-
ája, hogy a szerző éppen
saját történeteinek megö-
rökítésével szinte kanoni-
zálja azokat — bár lehet,
hogy ez nem szándékos,
vagy én értem félre.

Az elején említett film-
jelenet azt sugallja, hogy a
hagyomány a könyv, ha
úgy tetszik, A könyv
maga. 'Magyarra' for-
dítva: kedves azt hallani
vagy tapasztalni, ha egy
szerző úgy gondolja, hogy
ő élményeit pedig nem
fogja versbe szedni. V. ö.:
Sziij Ferenc (vers)ét a
Pompeji téli számában.

P. A.

Masaoka Shiki (1867—1902)

Betegágyamból
újra és újra kérdem:
„Milyen mély a hó?”

(Again and again
From my sickbed I ask,
How deep is the snow?)

Nemsoká halott —
mégis most leghangosabb:
ősz kabóca.

(Soon to die,
Yet noisier than ever:
The autumn cicada.)

Denevér röpte:
sötét suhanás a fák
koronái közt.

(As the bat flies.
Its sound is dark
Through the grove of trees.)

Fordította: Török Attila

Sebők Zoltán

Erdély Miklós

Meg kell keresni a lehetetlent, és azt kell csinálni. Ez a mondat
fogalmazódott meg bennem elsőnek, amikor Erdély Miklós, Kelet-Európa
egyik legfontosabb művésze műterme padlójára teregette újabb rajzait. A
ciklus címe Armagedón, s ha fellapozzuk a Jelenések könyvét, kiderül,
hogyan egy „lehetetlen helyet” jelöltek ezzel a szóval: a föld királyai az ítélet
napján itt gyülekeznek az Isten elleni harcra. Nézegetem a különös, fakó
rajzokat és Hamvas Béla *Kései művek melankóliája* című szép írása jutott az
eszembe. „Nem bolondság ez?” — kérdezné minden bizonytalanság Erdély
rajzai láttán is, majd rögtön hozzátenné: „De az. Előbb lehúzza róla a
szépséget, hogy recsegen, és ha kopár, csak akkor jó.” Igen, Erdély éppen
ezt csinálja. És tudja, hogy bolondság ez, a világ egyik legkomolyabb
bolondsága: a diszkontinuálisból, a csúnyából, a bűnből indulni, rendet
teremteni, de olyant, hogy a diszkontinuális a csúnya, a bűn áthallatszon a
kép struktúráján. Beismerni, hogy a művész, a teremtmény ma nem a steril,
ógörög káosszal, sem a keresztény semmivel, hanem egy nagyon is
disszonáns, fertőzött, eleve elrontott világgal néz farkasszemet. Ezt
minden képpel ki kell mondani, meg kell mutatni. Maya fátyla ma
különösen hamis lepel. A diszkontinuálist nem szabad laza könnyedséggel
feloldani, de csak megmutatni túl egyszerű megoldás. Meg kell vele
birkózni, s közben szabad szenvedni, izzadni, és mindezt nem érdemes
elkendőzni, még ha csúnya, visszataszító is a küzdelem.

Armagedón is egy csúnya, végzetes helynek az előképe: a mitológia
szerint az istenellenes hatalmak itt fognak megsemmisülni. Erdély rajzairól
az elképzelt, armageddoni küzdelem, kilátástalan kínlás nem éppen
„szép” nehézségei mutatkoznak meg. De nem figuratív módon, mitológiai
alakok és események szimpla megjelenítésén keresztül — ahogy azt a
mitológiákkal szimpatizáló művészek rendszerint teszik —, hanem az
anyaggal és az anyaggal. A nagy ütközetek — vonzások és taszítások,
zuhanások és lebegések — az informel massa gyűrődéseiben, magmatikus
fodrozódásaiban, a vonalak érzelmes játékában, a semmihez sem tapadó
vörös magányos virításában, a felületek és a tömegek erotikus találkozásai-
ban valósulnak meg.

Valaki valahol azt mondta, hogy az erotikum a lét diszkontinuitásának
áthidalása, tehát ontológiai entitás. Az erotikum a különlevőket egyesíti, a
nem folytonost alakítja folytonossá. Ebben az értelemben analóg az
esztétikum és az erotikum. A „szép”, vagyis a jól megformált nem más,
mint Egész; a különlevők egyesítése: Rend. Erdély, noha úgy tűnik,
gyakran rájátszik az anyag primer eroszára, azt hiszem, túl van az
úgynevezett „erotikus esztétikumon”. Anyagai ugyanis rendszerint abszo-
lút diszkontinuális, összeegyeztethetetlen anyagok: a bitumen és a lehelet-
finom grafitvonal, a pecsétviasz és a híg akvarell, a lagymatag indigópapír
és a durva zsineg stb. Az egynemű anyagot vagy anyagokat a zseni keze
könnyen hatalmába kényszeríti, könnyen kontinuálja. Nem így a ragadós,
csöpögő bitument és mondjuk, a puha grafitot. Ezek között áthidalhatat-

lannak tetsző szakadék tátong. Erdély azonban úgy látszik, épp e szakadék
fölött érzéki magát legjobban. Itt minden mozdulat végzetes lehet, itt bármit
tesz is az ember, felelőssége teljes tudatában kell tennie, akár egy vérbeli
alkimistának.

Ha Erdély alkotói módszerét az alkímia anatóliájára fogjuk fel, azt
mondhatjuk, hogy az „aranyat” ő olyan anyagok keveréséből kívánja
előállítani, melyek között úgyszólván semmilyen affinitás sincs, vagy ahogy
ezt az igazi alkimisták mondanák: anyagai között nincs erotikus viszony. A
bitumenből és a rajlapot alig érő grafitból sohasem foganhat „arany”, még
ha a művész-alkimista ismeri is a bölcsek kövét. Pedig Erdély ismeri. Ezt
többször is bebizonyította, hiszen korábbi periódusában gyönyörű, finom
ceruzarajzok találhatók, Rájött azonban, hogy az egynemű ceruzarajz, a
vonal az ő különösebb közreműködése nélkül is sikerül. Nincs szebb a
magára hagyatott, öntudatlanul meghúzott vonásnál. Ezért olyan helyzete-
ket teremt, melyekben egy pillanatra csődöt mond a bölcsek köve, az
adapteus, a titkok tudója szégyenben marad.

Mint ismeretes, az alkímiát újabban nem egyszerűen meddő vegyészke-
désnek szokás tekinteni, hanem a halhatatlanságért, az élet titkáért
folytatott küzdelemnek. Armagedónnál tehát lényegében ugyanaz törté-
nik, mint az alkímista fazekában: harc az örök életért — egyrésről a
transzcendens, másrésről a fizikai-metafizikai hatalmak ellen. És Erdély
metaforikusan értendő alkímiájában is valami nagyon hasonló zajlik,
csak hogy őt, úgy látszik, jobban érdeklik a halhatatlanságért folytatott
küzdelem nehézségei, mint eredménye. Ezért használ egymással össze-
egyeztethetetlen anyagokat, illetve ezért kezdi munkáit rendszerint jóváte-
hetetlennek tűnő hibával: rálöttyint a rajzlapra egy csúnya bitumenfoltot,
vagy húz néhány recsegő, disszonáns vonalat, s csak azután kezdődhet a
küzdelem. Erdély tudja, hogy szép kép ebből már aligha lehet, de teljes
felelősségtudattal, bár minden pátoz nélkül lát munkához. Az anyagok
szent násza rendszerint elmarad, de halálkomoly erőfeszítés folyik érte.
Amikor már úgy tűnik, még egy pillanat, és beteljesedik az anyagok
gyűlölettel kezdődő, de mind hevesebb vonzalma, kész a rajz: feszültségek-
kel teli, agyongyötört massa. Már minden pontosan a helyén van, de a
struktúrán áthallatszik a hiba, mondhatnánk talán metaforikusan úgy is: az
eredendő bűn. Az, amit Erdély e ciklusában mindig rögtön elkövet, amikor
a szép, fehér rajzlappal, a lélek megtestesült változatával találkozik.

Nem bolondság ez? — kérdezhetjük újra. Már az elején mindent
elrontani, már a kezdeteknél minden ok nélkül elkövetni a bűnt? Milyen
teremtő az ilyen, aki minden energiáját az ok nélküli elkövetett bűn
korrigálására pazarolja? Kérdéseinkre a talmud megejtő tömörséggel
„válaszol”: „Milyen egyszerű az a bűn, melyet önmagáért követnek el!”

— Az írás az Újvidéken, a Fórum kiadásában megjelent *Mítosz és művészet*
közt című kötetben is olvasható.

„Még jöni kell, még jöni fog, egy jobb Kor” *Mány*

A Fiatal Demokraták Szövetsége február 7-e és 9-e között Pécsen tartotta negyedik kongresszusát. Az eseményen a szervezet deklarálta, hogy a következő választásokon a mostani kormánykoalíció legyőzésére törekednek. Meghatározták külpolitikai orientációjukat is akkor, amikor felvételüket kérték a Liberális Internacionáléba. A LI elnöke, Otto von Lambsdorff megtisztelte jelenlétével a kongresszust, és reményét fejezte ki a további sikeres együttműködés iránt.

A küldöttek megválasztották a 13 tagú választmányt is. A testület tagjai: Fodor Gábor, Orbán Viktor, Áder János, Tirts Tamás, Medgyesi Balázs, Kövér László, Németh Zsolt, Rockenbauer Zoltán, Selmeczi Gabriella, Glatzfelder Béla, Módos Márton, Nagy Gábor, Barta Gergely.

Egy terjedelmes kiadvánnyal is jelentkezett a Fidesz ezen a kongresszuson. *Tiszta lappal* címmel egy kötetbe foglalták a szervezet eddigi történetét a megalakulástól egészen az elmúlt év végéig. Számos, ma már kortörténeti dokumentum is megtalálható a könyvben, például iratok a rendőrségi zaklatásokról. Orbán Viktor beszéde Nagy Imre és társai temetésén, és jó néhány fénykép villantja fel az elmúlt 3 év politikai történetét. A *Tiszta lappal* nemcsak végigköveti a szervezet tevékenységét, hanem mások véleményét és közvéleménykutatások eredményét is közli.

A kongresszust lapzártánkkor rendezték, így Önök már részletesen értesülhettek a tömegkommunikációból a történetekről. Mi tudósítás helyett két interjúval és egy hangulatjelentéssel adunk számot az eseményről.

„... a liberális pártok erősek Magyarországon”

A tanácskozás alatt megtartott egyik sajtótájékoztató után beszélgettünk Fodor Gáborral, a Fidesz meghatározó egyéniségével a szervezet jelenéről és jövőjéről.

— *A Fidesz deklarálta kormányzásra törekvés, jól-lehet az általános képviselt liberalizmus mindig is a kisebbség ideológiája volt. Hogyan próbáljátok ezt a kettősséget feloldani?*

— Nem érzem úgy, hogy a liberalizmus hosszú távon kisebbségi politika lenne, mert a liberális pártok erősek Magyarországon. Végső soron a választók döntenek azzal, hogy kifejezik akaratukat, s hogy milyen pártban bízhatnak. Nekünk csak azzal kell foglalkozni, hogy készek és alkalmasak legyünk erre a feladatra.

— *Vajon a fiatal fideszesek ennek tudatában vannak, s elfogadják ezt?*

— Szerintem egyre inkább tudatában lesznek. Nem tudok minden Fidesz-tag nevét nyilatkozni, mert természetesen a tagság heterogén. A kongresszusi küldöttek megnyilatkozásaiból úgy tűnik ki, hogy a jelenlévők felelősségteljes, komoly és széles látókörű fiatalok. Úgy tartom, ők valóban átértékelik ennek az egész ügynek a súlyát.

— *Nem gondolod, hogy a fideszes korhatár feloldása némi ellentmondásokat fog okozni, avagy elveszíti a Fidesz az ebből származó eddigi vonzerejét?*

— Nem hiszem. Ezt mindenképpen úgy akarjuk megtenni, hogy pontosan azokat az értékeket, erényeket ne veszítsük el, amelyekkel eddig rendelkezünk. A Fidesznek az a bája, energiája, és fiatalos dinamikája, amire eddig építettünk, a későbbiekben is meglesz. Ez párosulni fog egyfajta nyitottsággal, de az összkép ezáltal csak dúsulni fog. Mindez egy hosz-

szú távú többéves folyamat, tehát nem kell azt hinni, hogy olyasmi kezdődik, ami idáig nem volt. Szeretnénk egyrészt, ha a Fidesz megőrizné eredeti értékeit, másrészt pedig azt, hogy ne áramoljanak olyanok a Fideszbe, akik máshol nem tudták politikai karrierjüket építeni.

— *Lambsdorff úr látogatásakor Orbán Viktor azt mondta, hogy a Fidesz a régióban a liberalizmus szóvivőjeként akar tevékenykedni. Hogy nézne ki ez a szerep a gyakorlatban?*

— Ezt ismét a választásokhoz kell kötnöm. Igaz, hogy csak huszonkét emberrel vagyunk jelen a magyar parlamentben, de a közvéleménykutatások adatai alapján igen sokan ennél erősebbnek gondolnak. Ezt a számot növelni kell a következő választásokon, s ehhez aktívnak kell lennünk. Koncentrálnunk kell a tartalmi kérdésekre, értelmes megoldásokat kell kitalálnunk a választóknak. Fontos, hogy ezeket az elgondolásokat a valóságban be tudjuk bizonyítani.

— *Hogyan értékeled ezt a kongresszust?*

— Mint minden kongresszus a Fidesz életében, ez is lényeges esemény volt, de nem várok csodákat a kongresszusoktól. Itt sem történt csoda, fantasztikus fordulat, változás. Úgy gondolom, hogy rákanyarodtunk a '94-es választásokhoz vezető útra.

— *A kongresszus során többször deklaráltátok szándékaitokat. Várhatóan ezek határozottsága újabb heves támadásokat von maga után politikai ellenfeleitektől. Hogyan fogtok ezekre reagálni?*

— Az eddig megszokott nyugodt eleganciával és higadtsággal próbálkozunk majd.

Ha egy ilyen kongresszuson jól fidsz, érdekes dolgokat tapasztalhatsz.

A tanácskozás színhelye a POTE aulája volt. A nagyterem bejárata melletti ajtó fölött öles betűkkel ez állt: „*Pathológia Intézet*”. És egy fotós se csapott le rá!

Hat ajtaja volt annak a Mercedes típusú csatahajónak, mellyel a kongresszus illusztris vendége, gróf Ottó von Lambsdorff érkezett. Rendőrök szírenáztak előtte, fekete autók követték. Érkezésekor a „rendezők” megsokasodtak, fotósok, operatőrök vonultak utána, előtte. A Liberális Internacionálé és egyben a Német Szabaddemokrata Párt (FDP) elnöke azonban kevéssé volt protokolláris.

„*Ha az ember fideszesek között van, szeretné, hogy maga is 35 év alatti legyen.*” — bókolt a sajtótájékoztatón. Még egy picit tartson ki gróf úr, jövőre eltörlék a korhatárt!

Hogy a FIDESZ kormányképes erő-e valójában, az majd a választásokon dől el, ám, hogy máris kameraképes, az nem lehet vitás. Én legalábbis sok-sok csinos lányt fedeztem föl, ahogy Fodor Gábor szavazáskor is „*sok-sok sárga kártyát látott*”. Rádadásul az ifjú hölgyek méretes bőrönddel érkeztek, mert minden nap más toalettben pompáztak.

Péntekre mondjuk farmer, póló és edzőcipő, szombatra kiskosztüm, a zárónapra kockás miniszoknya, hozzá egyanyagú sállal. S mindez egy lánynál! Csak kapkodtuk a fejünket. Szóval, annyit bizonyíthatunk: a FIDESZ máris kormányképesen csinos párt.

Sokat pletykáltak a leendő miniszterelnök-jelölről. Egyelőre csak annyit lehet tudni, jövőre akarják létrehozni a párt első számú vezetőjének posztját.

Nem hivatalosan pedig azt hallottuk, hogy majdani pártelnök hivatalos címe „*narancsnok*” lesz.

Az új választmány névsora a párt optimizmusát sugározza az ország jövőjét illetően. Beválasztották például Kövért, sok szavazatot kapott Módost, de befért még Nagy és Baráth is. Erre mondják, hogy a pozitív értékeket kell hangsúlyozni. Csak azt nem értem, akkor miért maradt ki Bankós?

Orbán Viktor beszédét a sajtó előre, gépelve megkapta. Szerencsére néhány tanulságos kézi javítás is benne maradt. „*Nekünk nem kell egy üveg Durbint Sógor* (ez kihúzza, helyette: Kövidinka), *melletti busonganunk, hogy tönkretették nemzeti érzelmeinket, elvették önbizalmunkat, jövőbe vetett hitünket.*” A „*deficit*”-et „*hiány*”-ra, az „*irritáló inflációt*” „*ingerlőre*” javította utóbb a szónok. Az „*MDF pártgyűlések hordószónokai*” a „*hordó*” ugyancsak kihúzza. „*Olyan légkört teremtenek az országban, melyben nehezűnkre esik létezni*” helyett „*rosszul érezzük magunkat*”. Az „*a szabadság erőinek kormányképes alternatívát kell nyújtani*”-ből a „*szabadság erőinek*” rész ugyancsak kihúzza. Az egyik pénzügyi résznél — felkiáltójellel, zárójellel, zárójelben — „*Urbit megkérdezn!*” Mosolyogtunk a rejtélyes utaláson, de azért senki nem vette bele a tudósításba.

Később, a gazdaságpolitikai szekció vitaindítója következett, az elnök Urbán Lászlót jelentette be. Aha! Megvan Urbi!

Távózás előtt a küldöttek úticsomagot is kaptak, benne két szendvics, egy mackósajt és két — alma. Hiába, a profilváltás...

Ha fidsz...

Mottó: — Micsinál így a Castro? — Fidel.

Autonómia — minőség nélkül

A kongresszuson megfigyelőként volt jelen Setényi János szociológus, akit mint szakértőt kértek, hogy nyilatkozzon a — készülő — felsőoktatási törvényről, illetve a tervezetekről.

— *A felsőoktatási törvénynek már régen el kellett volna készülnie, mégis késlekedik. Mi ennek az oka?*

— Az ok az, hogy a minisztérium úgy döntött, ezt a jogszabályt a közoktatási, a szakképzési és az akadémiai törvénnyel együtt kell tárgyalni. Ezek késnek, csúsznak, s a magyar felsőoktatási törvény tervezete is többször átalakult. Most egy olyan változatnál tartunk, amelyet az illetékesek, bírálók nem olvastak. Jelen pillanatban tehát a szakértők tekintete, ellenőrzése alól is kicsúszott a törvénykezési folyamat.

— *Melyek azok a pontok a tervezetben, amelyek a legtöbb vitára adnak okot?*

— Ez attól függ, milyen megközelítésből szemléljük. Ha a korszerű nyugat-európai és amerikai felsőoktatás szémszögéből megfogalmazott kritikára gondolunk, akkor azt lehet mondani, hogy a felsőoktatási törvény tervezetének egy komoly érdeme és hiánya van. Elismerendő érdeme az, hogy a magyar felsőoktatási intézmények régen várt autonómiájukat megkapják. Hiány, hogy meg sem jelenik kidolgozva a javaslatban az elvárások, a minőségi kontroll, a teljesítménymérés és -értékelés rendszere. Tehát a tervezet értelmében ez olyan decentralizációnak értékelhető, ahol az állam az egyetemi tudományos báróknak, oligarcháknak osztja le a kormányzás felelősségét és ehhez pénzzel hozzá is járul.

— *Az imént szólt az egyetemi autonómiáról. Milyen lehetőségeket biztosít a tervezet az egyes intézményeknek?*

— Kétféle autonómia-felfogás létezik. Az amerikaiak szerint autonóm az oktató, az egyén, s ez a tudományos szabadságot jelenti. A nyugat-európai hagyományos autonómia-kép a testületekre vonatkozik. A magyar törvénytervezet elsősorban a testületeknek biztosít autonómiát. Ennek értelmében az intézmények vezetése, irányítása, finanszírozása, a kinevezések rendszere, az ösztöndíjak odaítélése, s több nagyon fontos dolog az intézményen belül dől el. Ez nagyon pozitív változás. Nagy harcok várhatók a hallgatói érdekképviselet aránya, súlya körül. Ami aggasztó, hogy az autonómia egy önmagában lévő értéknek szerepel, és nincs ellen-

súlya. Nevezetesen: a felsőoktatás ezen felvázolt rendszere nagyon kevésbé látszik elszámoltathatónak a társadalom részéről. Ez a rendszer természetesen növekedni fog, s a felsőoktatás egészen egyszerűen túl nagy, és túl drága lesz ahhoz, hogy a professzorokra bízassuk.

— *Milyen finanszírozási lehetőségek vannak? Mennyiben veszi ki részét ebből az állam?*

— A tervezet szerint — ugyanúgy mint eddig — döntően az állam fogja finanszírozni a felsőoktatást. Komoly pozitívum, hogy a támogatás olyan alapokon keresztül fog történni, amelyek kuratóriumába, döntéshozó szerveibe nemcsak minisztériumi bürokraták, vagy kormánypolitikások kerülnek, hanem szakemberek, az egyetemi oktatás kiemelkedő egyéniségei. A tervezetben nem szerepel részletesen kidolgozva ez az alaprendszer, így aggodalomra ad okot, hogy esetleg a miniszteriális és kormányapparátus, valamint a professzorok, rektorok, dékánok érdekszövege alakul ki, s nem jelenhet meg a pénzek odaítélésekor a hallgatói érdekképviselet, a gazdaság érdekei.

— *Az oktatás hatékonyabbá tételének nagyon fontos eszköze az úgynevezett kreditrendszer. Mit tartalmaz erről a tervezet?*

— Az utolsó változat szerint ez csak keretjellegű törvénykonceptió. Az amerikai változatban bármely két szakot, vagy többet is el lehet végezni és így diplomát szerezni. A nyugat-európai modell konzervatívabb, valamiféle tantervszerű tanulmányok élnek, e változat szabadsága az, hogy a hallgató úgy osztja be időben vizsgáit, ahogy jónak látja. Úgy vélem, ez utóbbi modell fog teret nyerni Magyarországon.

— *Ön részt vett a Fidesz kongresszusán, és az oktatásiügyi szekció munkáját is figyelemmel kísérte. Milyen benyomásokat szerzett?*

— Nagyon jók voltak a benyomásaim. A szekcióülésen úgy éreztem, hogy szinte a semmiből egy nagyon tehetséges politikai gárda alakult ki, akik végre nem ideologikus emberek, nem tanönyvekből tanulják az életet, hanem az önkormányzati munka hétköznapijaiban, nagyon kemény küzdelmek között formálódnak. Ha ez a demokratikus tapasztalattal rendelkező fiatal generáció beérik, olyan erőtartó lehetnek a kibontakozó magyar demokráciának, akikre mindenképpen érdemes építeni.

ARATÓ LÁSZLÓ

Nagypálya

Az idén egy jó kis hetet töltöttem a Cseh és Szlovák Köztársaság ez utóbbi fertályán, síelés okából. Apró panzióban laktunk, hegyek, fenyő, meg ami kell. Az érkezés felettébb pozitívan sikeredett, ehhez jelentősen hozzájárult az az ötliteres egri bort tartalmazó demizson, amely hamarosan napvilágra került az autó csomagtartójából. „Finom” — állapította meg a Főnök decensen, ettől kezdve aztán elsimult a magyar—szlovák „viszály”, rögtön egymásra talált a két nép, mikoron a kis pincérlány a poharakat elibénk helyezte.

Megismerkedtünk a már régebbi idő óta ott lakozó magyarai feleinkkel, s értékelést kértünk a helyzetről. A fiúk BMW-vel érkeztek, egyikükön hatalmas eszkimószőr, a másikon idétlen sísapka, előrecsapott bojttal. Gyula — mert így nevezték a sapist — leszögezte, hogy kibérelték a síliftet, ők kezelik, nekik kell fizetni, ha kedvük tartja ott lelhetőek, és akkor működik a dolog.

Csak a pálya ne lenne ilyen kicsi — tette hozzá lehangolódva. Magamba nézve ezt az utóbbi kijelentést nem tartottam túlságosan kétségbeejtőnek, hisz jó három éve volt utoljára a talpamon eme téli alkalmatosság. Berendezkedtünk, aztán felballagtunk oda, ahol a lejtő bírt lenni. Tényleg kicsi volt, na!

Összevissza hártam keringett ember mire leért, egy tisztességes bukkánót sem lehetett felfedezni rajta, na és a felvonó! Ezt egy szimpla kötél testesítette meg, és a felsővégtagkiszakadás kockázatával lehetett csak megkísérlni a feljutást. Tányér, csákány, ülőke? Ugyan!

Szóval, itt siklottunk mi, jó magyaraiak. Minden korosztály képviselői dúrták a havat, az ötéves Noémi nevű úrhölgytől kezdve az egyetemistákon keresztül, a Feri anyósáig, öreg és fiatal szuszogott, kapaszkodott, küzdött az elemekkel, a léceivel, sorvadtt izomzatával. De legalább mindenki le tudott jönni nagyobb baleset nélkül, a kisebbek, mint az ördögfiókák, s a felnőtteknek is jutott sikerélmény. Egyedül talán az egy Feri anyósával mutatkoztak gondok, akit Feri valahogy felgyúrt a domb tetejére, majd gyerekmamaaaa! felkiáltással nekieresztette, le a völgynek. A mama csúszott is, viharos gyorsasággal a felvonóhúzó kötele felé, az utolsó pillanatban sikerült elesnie.

Én mára befejeztem — jelentette ki, amely kinyilatkoztatást igen sokan nagy megelégedéssel nyugtáztak, elhárulván így a közvetlen életveszély. És ekkor beállított egy sohasem látott család, messzi pályáról hozva hírt, mely felborzolta a kedélyeket, és a hangulat begerjedt.

Tízszor ilyen hosszú és ötször ilyen széles — regélte, nagyon finom a felvonó, csupa profi száguld arrafelé, és zene szól. Nagypálya! Másnap persze jókor reggel felkerekedtek a magyaraiak, ebédre hideg csomagot rendelve elindultak a csoda felé. Nagypálya! Végre, végre, annyi tojokodás után — gondolták magukban lelkesedve, és gyermekies rajongást éreztek, mint amikor szombat este a vasárnapi vidámparki kirándulást várták egykoron. Megérkeztek: A Nap szikrázóan süttött, gyönyörű fehér lepel borította a hatalmas lejtőt, amelyen láthatóan több bukkánó is szerepelt, mint műsorszám.

Aztán kezdődtek a bajok. Legelőször is, a felvonóval került kisebb konfliktushelyzetbe a kompánia. Még Gyula, a Mester is elszállt, nem is beszélve feleségéről, Margarétáról, aki az istóknak se akart megbarátkozni a sílifttel. Ezen még csak-csak túltették volna magukat, de aztán amikor lesiklottak (legalábbis megpróbálták), többen inkább egy jólsituált hőember képét mutatták érkezéskor.

Senki sem merte nyíltan bevallani, hogy nem egészen ezt várta, hogy ő nem így képzelte el a rendet. Már csak büszkeségből sem.

Gyorsan véget ért a szabadság. Mindenki felcihelődött, a gyerekek új melegítőjét a csomagok mélyére dugták, a borovicskás üvegek közé, és elindultak haza, a hétköznapiakba.

Lehet megint a csupasz kötélbe csimpaszkodni.

HEKELI GÁBOR

Szerény javallat

A politika egy zűrös terület, nagy posvány, jó, ha az ember elkerüli, mert el talál merülni, aztán leshet. Néha azonban kivételt kell tenni, szólni egy szót legalább. A keresztyékek és demokráciák László úr vezetésével nekiesetek a Magyar Médianak, ennek a bestának. A fejétől büzik a hal örök tanulságaként a szörnyeteg belső részét szerelnék lenyírni. Egyetértünk. Ha mindez megtörtént, további lépésként javasolnám a szentkeresztiesi plébános kinevezését a TV 1 intendánsává. Új programokat kellene beiktatni. Naponta háromszor öt percben jelenítené az Örömszerzés című műsor (rekord!), az esti főidőben pedig helyet kaphatna az Ir-

galmatlan Nővérek elnevezésű produkció.

Ez még mind semmi! (További javallatokért — terjedelmi okokból — a szerzőnél lehet jelentkezni.) Szóval, a keresztyének és demokráciák főbb problémája. Újfent tárogatnom kell az urak igitelét. Leginkább jelenleg, midőn olvasom Gyurkovics Tibor morbid humorú gondolatmenetét, mit azok után vetett papírra, hogy kézhez kapta 5007 (!) forintos nyugdíjkiutalását.

Erre persze ironikusan azt a TV 1 intendánsává. Új programokat kellene beiktatni. Naponta háromszor öt percben jelenítené az Örömszerzés című műsor (rekord!), az esti főidőben pedig helyet kaphatna az Ir-

Egyébként pedig: Isten óvja a magyar népet!

— eli —

Sport: itt is érvényesüljön az universitas szelleme

Régóta tudom, hogy valami nem jó Szeged egyetemi és főiskolai sportjában. Hála Istennek, sok kis csapata van a különböző intézményeknek, de igazán jó csapat egy sincs. Igaz, eddig eretnek gondolatnak számított volna a JATE és a JGYTF összehozása, hiszen az universitas tanulmányi gondolata már sokszor megbukott, kicsinyes pozíciófélésekből.

Egy ideje új szelek fújnak, s megkezdődött a közeledés a két tanárképzéssel is foglalkozó intézmény között. Remélem, hogy ez a sportban is előrelépést jelent majd. Én a

jövőben egy-egy sportág lehetőségein belül fogok érvélni. Természetesen a sportági universitas nem csak a két már említett intézményre vonatkozik, hanem a SZOTE-ra és a SZÉF-re is. Most következnek az első sportág, a férfi kézilabda, ahol is van két megyei első osztályban szereplő csapat, a JGYTF és a JATE. Van két városi bajnokságban játszó gárda, a SZÉF és a szintén egyetemistákból álló, Ságvári Öregfiúk, akiknél a játékosdózt leszámítva, a legöregebb 28 éves. Ezenkívül van a SZOTE, amelyik csak edzőmeccsekkel készül a

Medikus kupára, amit még évekig nyerhet, olyan jó játékosokkal rendelkezik. Nos, ebből az öt csapatból lehetne egy igen jó NB II-es (esetleg NB I-es) csapatot egy megyei első osztályú gárdát és három városi bajnokságban szereplő társaságot összehozni. A feltetelek adóttak. A nemzeti bajnokságban szereplők a Topolya sori csarnokban, a „megyei”-ek az Ady téren, a városiak pedig a JGYTF I. sz. gyakorlója udvarán, az Ady téren és a SZÉF kollégium udvarán találhatók otthonra. Mivel egy klubról van szó, a különböző bajnoki osztályok

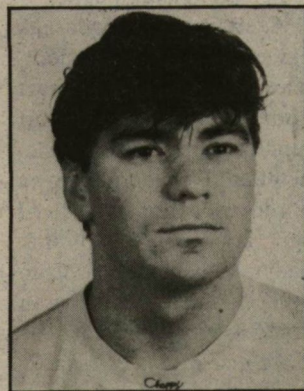
„átjátszhatók” lennének. Tehát mindig a legjobb formában lévő játékosok az NB-s meccset, s az edzőmérkőzések szervezése sem kerülne semmibe, mivel sok bajnoki meccs miatt erre nem is lenne szükség. Marad persze a nagy kérdés, hogy jó, jó, de ki fizeti a révést? Nos, az NB-s bajnokságon kívűl a többi filléres dolog. Arra pedig össze lehetne a DSK-tól gyűjteni a pénzt.

Uraim! Önök, akik tehetnek ezért — gondolkodjanak a dolgon? Higgyék el, megéri!

B. I.

Sportágát áldozza a diplomájáért

Pisztai Zoltán portréja

Egy most már mindenképpen torzóban maradó sportolói pályafutás következik. Van néhány sportág, amelyik nem fér igazán össze a testnevelés szakkal. Úgy tűnik, a vízilabda ilyen. Persze, ha csak egyedi lenne Pisztrai esete, akkor talán kérdőjel is lehetne a mondat végén. De sajnos, nem egyedi eset. Mielőtt azonban az okokat kifejteném, ismerjük meg az embert, akiről a történet szól. Zoli a Ságváriban keresett meg, egy szerda délelőtt.

— Néhány szót magadról.

— Pisztrai Zoltán vagyok. 1970-ben születtem. Édesanyam maga is sportoló kajakos volt egykoron, jelenleg gazdasági vezető. Édesapám építésztechnikus, ő pedig első osztályú szertornász volt. Volt tehát kitől örökölnöm a mozgás szeretetét. A sportolást '75-ben kezdtem, Szabó Józsefnél, „Nünü” bácsinál kezdtem úszni. Utána a SZUE-ban Savanya Feri „bá” volt az edzőm. Majd a kajakozás csábított, s Várady Marcinál kötöttem ki. Tulajdonképpen egy érdekes sztori indította a pólós „karrieremet”.

— És pedig...

— Szóval, a kajakozás előfeltétele az úsznitudást igazoló papír, amit akkor Süki Feri bácsi, az úszómester volt hivatott kiállítani. Én a dolgok rendje-módja szerint leúsztam a kötelező kétszáz métert, de Süki úr nem volt hajlandó kiállítani az engedélyt, mondván, aki ilyen jól úszik, az ne kajakozzon, hanem menjen pólósra. Így hát a sorsom '79-ben megpecsételődött. Lihotzky Károly „bá”-hoz kerültem. Közben a Dózsa György Általános Iskolában úszogattam a különböző úttörő versenyeken. Ennyivel tartoztam „Nünü” bácsinak. Innen a Fodor József Szakközépiskola következett.

— Ha jól tudom, itt egy újabb sportággal próbálkoztál.

— Igen, György Sándor tanár úr atlétát, pontosabban gerelyhajítót nevelt belőlem. 1985-ben országos középiskolai bajnok lettem a csapatmal, sőt, mivel jól szállt a gerelyem, életemben egyszer a Nyíregyházi IBV-n válogatott is lehettem, s a versenyen 8. helyezést értem el. A SZVSE gerelyeseiként országos ifjúsági bajnokságon bronzérmes nyertem '88-ban.

— Ez az év egyéb sikereket is hozott neked.

— '88 nagy évem volt. A Szeged SC pólósaként Komjádi Kupát nyertünk. Leéretté váltam, majd estin elvégeztem a Kereskedelmi és Vendéglátó szakástanfolyamát, s dolgoztam a Nagyarház éttermében. '89-ben bevonultam Szegedre, s a Hadsereg bajnokságon országos bajnok lettem Kárácz Laci-val együtt a 4x100-as gyors és vegyes váltóban.

— És a válogatottság?

— Ja, persze, 1989-ben tagja voltam az Izraelben turnézó vízilabdaválogatottnak, s egy meccsen játszottam is. Így tehát egyszeres vízilabda és egyszeres atléta válogatott vagyok.

— A sereg után mi következett?

— '91-ben sikeresen felvételiztem a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola testnevelés-sportszervezői szakára. Most éppen túl vagyok egy sikeres vizsgaidőszakon.

— Akkor térjünk vissza arra a problémára, ami miatt a beszélgetés létrejött: szóval, miért akarod abbahagyni a pólót?

— A póló számomra szórakozás, mivel tulajdonképpen amatőr vagyok. Pénzt nem kapok érte, s tulajdonképpen csak Pozsgai Zsolt keze alatt játszottam OB I-ben. Azóta csak edzek. Ráadásul a tesi szak miatt nem is tudok rendszeresen edzeni. A nálam nagyobb tehetségnek ítélt Molnár Peti is ezért hagyja-hagyta abba. Megyérinek bejött, de ő levelezős és így több ideje van.

— A további céljaid?

— Tisztességgel szeretném elvégezni a főiskolát, majd tanítani szeretnék, s nem is feltétlenül Szegeden.

— Zoli, ez az „ars poetica” így is szép, hidd el! Gyereket sportra nevelni van olyan örömteli, mint egy szép gól a Fradi elleni balfelsőbe.

Két tehetségről — ismét

Az ősszel két fiatalemberrel, két ifjú kézilabdázóval írtam portré. Bartók Csaba, a JGYTF első és Oslánczi András, a SZOTE második éves hallgatója az őszön egyaránt letette a névjegyet a magyar NB I-be. Mindketten húzó emberei lettek a helyi Volán SC csapatának. Csaba ráadásul még a felnőtt válogatott mezt is magára húzhatta, hiszen Joósz Attila a szövetségi kapitány, érte még a barcelonai keretet is képes volt kibővíteni.

(Csaba céltudatos ember. Először jó NB I-es játékos, később magyar állampolgár akart lenni. Mindkettő sikerült, s így már nem volt akadálya annak, hogy tehetsége szembe tűnjön a válogatónak is. Sok szép és hasznos

gólt lőtt az őszi idényben, s emellett a tanulásban is helytállt. Sajnos, a válogatottban balszélen erőltetik, s ez nem igazán az ő posztja. Ő tipikus bal átlövő. A tehetsége, a szorgalma és a fiatal kora, no, meg Kővári edző „zsarnoki” keménysége a biztosíték arra, hogy előbb-utóbb ezen a poszton fognak számítani rá a címeres mezeiről pedig annyit, hogy bár a tehetségében sohasem kételkedtem, de még engem, a nevelő edzőjét is meglepett az élvonalba való berobbanása. A nyáron még az sem volt biztos, hogy Szegeden folytatja a játékot. Szerencsére (elsősorban a Volán

szerencséjére) megegyeztek, s így nincs akadálya annak, hogy András meccsről meccsre elkápráztassa a szegedi szurkolókat. Ő az egyetlen a csapatban, akinek igazából nem „izzadságszagú” a játéka. Ez persze nem azt jelenti, hogy nem feszül meg minden meccsen a győzelemért, hanem a játékot a játék oldaláról közelíti meg. S álljon itt az utolsó, de talán legnagyobb dicséret, amit Ősi kaphat a szakmától: Dobó Karcsi, aki szintén szélsőként volt a Volán nagy ásza, s ezen a ponton volt 20 szoros Magyar válogatott, mondotta a legutóbbi Volán—Tatabánya MK mérkő-

zésen: — Most már nyugodt vagyok! Amióta abbahagytam, most van először igazi jobbszélsője a csapatnak!

Közösen kielemeztük egészséges gátlástalanságát. Remélem, hogy Ősi továbbra is szerényen és ilyen jó kedvvel fog játszani, s őssze tudja majd egyeztetni a fogorvoslást (persze először a tanulást) ezzel a csodálatos játékkal. S akkor ha már Barcelonában nem is, de talán Atlantában magára húzhatja a címeres mezt is.

(E sorok írása közben játszották le a Tisza Volán—Veszprém mérkőzést, ahol Oslánczi András újból a „mennyebe” ment, éppen a szövetségi kapitány, Joósz Attila csapata ellen.)

Barok István

Mit játsztok ti?

Csapda a színházban

Vannak regények, amelyek leginkább — megkockáztatom: kizárólag — úgy élvezhetők, hogy az ember a kezében tartja a könyvet, a szemével végigfut a párbeszédek néha kétszer-háromszor is. Őlébe teszi néhány pillanatra a kötetet, felnéz csak úgy a semmibe, elgondolkodik, majd visszatér a szöveghez ismét. Az ilyen regényeket, melyekben ennyire fontosak a párbeszédek, hol maga a szöveg viszi előre a dolgokat és nem a cselekmény, rendkívül nehéz színpadra állítani. Nehéz, és nem biztos, hogy egyáltalán érdemes. *Heller* műve, *A 22-es csapdája* háborús regény ugyan, de nagy harctéri jelenetek, pergő, izgalmas, mozgékony cselekvéssorok nélkül. Ez a mű nem elbeszél, hanem beszél; ábrázol, a helyzet — nem a háborús, hanem a mindenkori — helyzet abszurditását mutatja be, szinte kizárólag a párbeszédek segítségével. Az abszurd helyzetre reagáló, azt megfogalmazó szillogizmusokkal, a sehova sem vezető, vagy önmagukba visszatérő mondatokkal. De éppen ez, a szótértés lehetetlensége, a párbeszéd értelmetlensége, a megfogalmazhatatlanság az, ami a színpadon elvész. Ha pedig a párbeszédek vége bele-

vész a pontatlanul kidolgozott jelenetek vég nélkülségébe, akkor az sem derül ki, hogy valójában nincs is végük, így az abszurd sem működik. Akkor hát mi? Maradnak a tömörités ellenére unalmas jelenetek, a hiányzó valamit pótolni hivatott hang- és fényeffektusok, no meg a kérdés, hogy valójában mit is játszanak a színpadon. Mert mindenki mást. Az egyik véglet a *lelkész* (*Rácz Tibor*) teljes komolysággal, esetenként patetikusán eljátszott heroizmusa (a félelemtől és a vakhittól gyönyörű ívű jellemfejlődéssel jut el a lázadásig), a másik véglet a *géhás tiszt* (*Jakab Tamás*) szinte burleszkszerű, az irreálitásra építő játéktípusa. A főhős, *Yossarian* kapitány (*Kovács Zsolt*) pedig valahol a kettő között próbálkozik a realitás talaján eljátszani a szerepet. Nem az ő hibájuk, hogy a megvalósítás nem sikerül nekik. Egy beszélgetésekre, vagyis közvetlen pármunkára épülő darabot egyszerűen lehetetlen hitelesen előadni akkor, ha a párbeszéd egyik résztvevője tragédiát játszik, a másik komédiázik, a harmadik meg groteszk módon határoz a helyzet komikumán, és egy negyedik épp ordít fájdalmában. *Heller*

művét, mint minden abszurdot halálosan komolyan kell venni. Mélységes meggyőződéssel és természetességgel kell megcselekedni és megfogalmazni azt, amit teljességgel lehetetlen megcselekedni, és értelmetlen megfogalmazni. (Talán *Király Levente Catchart*-ja áll ehhez a legközelebb néhány gegtől eltekintve.) Az így eljátszott abszurd leleplez és zavarba ejt, ha viszont tragédiát faragunk belőle, főleg a kettőt együtt, akkor csak összezavarodik, formáját veszti. Egyedül *Kovács Zsolt* *Yossarian*-ján nem érdemes számonkérni az abszurdot — a főhős szerepe éppen az, hogy valóságos; látó és értő, kérdező és lázadó emberként szemben álljon (értsd: küzdjön és ellenjelezzon) a többiekkel.

Azért van az előadásnak egy nagy értéke, a hordóötlet. Az ember először azt hinné, azért találták ki, mert repülőrt röptetni a színen lehetetlen. De kiderül, hogy a hordó több annál, kórházi ágy, koporsó és vádlottak padja, vagyis minden olyan hely, amely kritikusan döntő az ember számára.

Az értelmezés és a játékstílus hiányzó egységét viszont ez sem képes pótolni.

Keczer Gabriella

Március végén rektorválasztás a JATE-n

Ülésezett az Egyetemi Tanács

Az Egyetemi Tanács 1992. február 12-én tartotta ötödik rendes ülését. A napirenden szereplő kérdések megvitatása előtt a Hallgatói Önkormányzat elnökének, *Várnagy József*nek személye körül alakult ki vita. Halasztása miatt az elnök — egyes vélemények szerint — nem áll semmiféle jogviszonyban az egyetemmel, így a tanácsüléseken sem vehetne részt. A kérdés végül hosszadalmas vita után tisztázódott: az Egyetemi Tanács tavaly októberi döntése alapján a HÖK mindenkor elnöke az egyetemi tanács tagja, így *Várnagy József* természetesen részt vehet az üléseken. Egy későbbi időpontot jelöltek ki annak megvitatására, hogy a HÖK elnökének megváltozzon-e az aláírási jogköre, vagy sem. Ugyanakkor döntenek majd arról, hogy szavazati, vagy tanácskozási joggal legyen-e felruházva.

Az Egyetemi Tanács első napirendi pontként *Andrássy Adél* gazdasági főigazgatói pályázatát tárgyalta. Az előzetesen öttagú bizottság által elbírált — mint egyetlen beérkezett — pályázat, amely az alaki és tárgyi feltételeknek megfelelt, *Nagypál István* általános rektorhelyettes ismertette. A tanács szavazás után hagyta jóvá a három évre szóló megbízatást. A személyi kérdések között szerepelt még *Pokol Béla* egyetemi tanárra való kinevezése, illetve átnöcsítésének megszavazása.

A legnagyobb érdeklődéssel várt napirendi pont a rektorválasztási procedúra szabályainak kidolgozása volt. Az előzetesen már megfogalmazott és papírra vetett javaslatot tanulmányozta a tanács. A három fő- és kilenc alpontból, valamint néhány kiegészítő javaslatból álló tervezet első pontját (a rektort az Egyetemi Tanács két évre választja, az oktatók között végzett tájékozódás után. A megbízás egy alkalommal hosszabbítható meg — minősített többségű szavazati eredménnyel) a jelenlévők elfogadták. A második pontot (A következő rektor az előző megbízatásának lejártá előtt legalább három hónappal választandó meg) szintén. A leglényegesebbet, a harmadik pontot, amely a rektorválasztást határozza meg — igaz kiegészítésekkel — egyhangúlag elfogadta az Egyetemi Tanács. Ehhez kapcsolódó hír, hogy február 27-én tartják majd a *Professzorok Gyűlését*, de az ajánlásokat 28-án is lehet majd tenni. Az Egyetemi Tanács jelölése március 10 és 12 között, a rektorválasztási tanácsülés pedig 26-án lesz. Ezután többi, rektori javaslatra, nem lesz nyilvános, de a sajtó képviselői részt vehetnek rajta.

Szünet után a „91”-es költségvetési gazdálkodásról tartott beszámolót az immár kinevezett gazdasági főigazgató. A GH működé-

sét elemző beszámoló során *Andrássy Adél* kitért a „vállalkozások” területére is, illetve ezek eredményeire. A nyereséget nagymértékben lerontotta a vendéglátási tevékenység — fő ok a kapacitás kihasználatlansága — majdnem hatmillió vesztesége. A végeredmény ennek ellenére is pozitív volt, az aktívum több mint kétfélmillió forint. A HÖK — amelynek szintén megvannak a saját elképzelései — és a gazdasági főigazgató között heves vita alakult ki, „eljárástechnikai téren”. A kompromisszum: az egyetemnek a megfelelő működés biztosítása érdekében szabályoznia kell a Hallgatói Önkormányzat és a Gazdasági Hivatal viszonyát. A megoldandó gazdasági és költségvetési kérdések megvitatásakor az elnök kérte a költségvetés nyilvánosságra hozatalát valamint a Szegedi Egyetemen való közzétételét. Az Egyetemi Tanács egyhangúlag elfogadta a „91”-es költségvetést, épp úgy, mint az utána tárgyalt ideai tervezetet. Az ezt követő napirendi pontokat — a Kiadói Tanács jogosítványait és feladatait, csatlakozást a Magyar Egyetemek Egyesületéhez, a Bartucz Lajos emléktárgyat adományozásról szóló módosítást, végül a javaslatot a BTK Állami Vizsgáztató Bizottságának elnökeit illetően, — elfogadta az Egyetemi Tanács.

P. T. P.

Szoki, a BM imázsnak

Úgy három éve heves tiltakozással fogadtuk, hogy a megyei pártbizottság bukott ideológiai titkárat bepaszírozták a Lapkiadó Vállalathoz igazgatóhelyettesnek. Kiábrándító volt, hogy ebben az országban nem lehet rendesen megbukni, hogyha valaki egyszer valami vezetőféle pozícióba feltornássa magát, csináljon akármit, élete végéig vezető marad. Legfőképpen céget, várost, társadalmi szervezetet kell váltania időnként. Engem különösen dühített, hogy a leszerepelt főelvtársak tömegei magukat csak iskolaigazgatóknak, tanszékvezetőnek ilyen-olyan elnöknek tudták elképzelni. Fel sem merült, hogy visszatérjenek eredeti szakmájukhoz, mondjuk tanításnak vagy fedjék tovább a tetőt.

Míndez a rendszerváltás után szerencsére teljesen megválto-

zott. Legutóbb *Szokolay Zoltán* volt MDF-es honatyja sem azért kapott magas beosztást a Belügyminisztériumban, mert olyan buzgón nyomogatta a gombokat a Parlamentben a koalíció mellett. Nyilván nem úgy gondolkodtak az illetékesek, hogy *Szokolay* elvtárs azért jó elvtárs, csak az ellenzék belehajszolta ebbe a lemondásba. A kinevezésnél nem az esett nagy súllyal a latba, hogy parlamenti munkáját kettőzött erővel végezte, bizonyítván elszántságát, és párhűségét. A kinevezőkben fel sem merült, hogy ilyen szilárd meggyőződésű elvtársat nem szabad veszni hagyni a párt számára, hogy halálos vétek

volna, ha ekkora talentummal arra kárhóztatnánk, hogy viszszenjenen Békéscsabára, és ismét a hírlapírók keserű kenyerét egye. *Szokolay Zoltán* kinevezésében nyilván — egyedül az munkált, hogy az ő szakértelme a Belügyminisztérium szempontjából nélkülözhetetlen.

Ott (idézem) „egyik legfontosabb feladata az lesz, hogy elősegítse a kormánykoalíció politikájának érvényesülését”, amit az előzmények ismeretében bizonyára kiválóan fog végezni. Másfelől tanulmányt kell írnia *A minisztérium imázsának formálása* címmel. No, hát ami meg az imázsformálást illeti, arra tényleg ő az alkalmas ember. Csak az fáj nekem kicsit, hogy *Szoki* immár örökre elveszni látszik az újságírás számára. De ezt majd csak kiheverjük valahogyan.

M. T.

Az egész Európa egyetlen színpad

Garry Hynes 38 éves. Nemrég neveztek ki az *IR ABBEY* Színház művészeti igazgatójává. A nemzet első színházát még 1904-ben a költő *William Butle Yeats* alapította. A hölgy, aki *Galway Druid* Színház alapítója és a korábban a királyi Shakespeare Társulat igazgatója volt, arról ismert, hogy szenvedélymentesen mutatja be az ír klasszikusokat, és a díjnyertes fiatal drámaírókat.

Hynessel Dublinban a *Newsweek* munkatársa, *Gregory Cerio* beszélgetett az ír Nemzeti Színház fontosságáról és a helyükről Európában. Részletek a beszélgetésből.

C.: — Írország oly sok színésze és színdarabírója hagyta el már az országot. Nem aggódik amiatt, hogy az év színházi tehetségek egyfajta árucikké válnak?

H.: — Tíz vagy tizenöt évvel ezelőtt az írországi színészek és színpadi szerzők Írországból akartak maradni. Volt ebben egyfajta biztonság. Most a színészek nemcsak sóhajtoznak a külföld után, hanem versenyezhetnek és versengenek is azért, hogy külföldre kerüljenek. Egy ír színész könnyen ingázhat Dublin és London között. Azt hiszem, ez nagyon jó dolog. A színészek kiáramlása megoszlik több, különféle ország között, ez talán még jobb. Jövőre a színház Európába megy. Úgy vélem, ez nagyon fontos az *Abbey* Színház számára azért, hogy megismerje a repertoárja visszhangját. Tovább már nincs szükségünk arra az érzésre, hogy csak magunkhoz szólnak.

C.: — Hogyan változtatta meg az Európával való kapcsolatot az *Ir Színház*?

H.: — Nos, például amikor az elmúlt nyáron, amikor a színház bemutatta az Ibsen művét, a „Hedda Gabler”, ezt úgy üdvözölték, mint a legjobb felújítást. Az *Abbey* produkciót, a játszott színdarabokat nemzetközi feltételek között kell szemlélni. Ez egy olyan eljárásnak a része, amely folytatódni fog. Az ír színház belépése az angol és amerikai színpadokra az európaiaknak fontos, azért, hogy megmutassák, hogyan játsszák Írországból ezeket a műveket, de azért is, hogy Írországra hozzák ezeket a műveket. Ez azt mutatta meg nekünk, hogyan lehetséges másutt színházat játszani. Azt hiszem mindez kihatással van arra a környezetre, amelyben dolgozunk.

C.: — Európában eltűntek a határok. Művészeti és gazdasági értelemben egyaránt. Az *Ir Színház* el fogja veszíteni az identitását?

H.: — Én nem félek ettől. Azt hiszem az, hogy kapcsolatok van más színházakkal, csak gazdagíthatja a saját munkáinkat, azonkívül megszemlélhetjük magunkat nemzetközi összefüggésekben is. Beckett, aki Franciaországban írt, jó példa az ilyenfajta gazdagodásra. Az ír színház története azt mutatja, hogy az íróink külföldről szemlélték Írországot. Úgy vélem, az egy borzasztó dolog, hogy semmi nincs, ami kényszerítené őket, hogy ne így tegyenek. De nem ez az egyetlen, amire azt mondhatom, hogy nem jó dolog.

C.: — Kommentálták az ír drámaírók, hogy úgy mondtam, a Kelet-Európai eseményeket?

H.: — Egészen biztos vagyok benne, hogy fogják. Azt hiszem, jó lenne, ha megtennék. Ugyanakkor azt is hiszem, hogy ha Európa része leszünk, ez kihatással lesz a világnézetünkre, és megváltoztatja azt a perspektívát is, amelyből Írországot, mint a világ egy különleges részét szemlélik. Nincs értelme számunkra többé, hogy Írországból klausztróbiások legyünk.

C.: — Van a színháznak az ír politikai párbeszédben?

H.: — A színház részt vehet abban, hogy megteremtődjön a légkör, amelyben a problémákat megoldják. Azt hiszem, mi ezt tesszük. Ez különösen illik az *Abbey* színházhoz, amely a „nemzeti színház” címet viseli. Ez az a szellem, amit megtalálunk. Az a meghatározás, hogy „nemzeti” és a nacionalizmus önmagában problematikusvá vált, ugyanakkor nemzetközi összefüggésekben komplexé is. Jelenleg, de mi mindig is Írországból voltunk. Arra kell reflektálnunk, hogy önmagunk meghatározásának korszerű kifejezőmódját teremtsük meg. Pontosan ez az, amit a színháznak ki lehet és ki is kell fejtenie.

C.: — Írország megosztott mind társadalmi, mind politikai szempontból: a konzervatív vidék szembenáll a liberális fővárossal. Lehet a színház vitafóruma az olyan kérdéseknek mint a válás és a születésszabályozás?

H.: — Abszolút mértékben. Ez kétségtelen. Rengeteg vitás és nehéz espektusa van társa-

dalmunknak, a társadalmi és politikai életnek, és ezeket meg kell vitatni. Úgy gondolom, a színház az egyetlen biztos hely, ahol az ilyenfajta kérdésekben előre juthatunk, nem pedig az agit-propos vagy az öntudatos politikai színház. Nekem a színház nem ad érzelmeket, ha nincs meg az a kulturális közeg, amelyben létezik.

C.: — Írország fiatalok lakta állam. A lakosság fele 25 évnél fiatalabb derűlátóak az írrok?

H.: — Én nem használnám ezt a szót „optimista”, de azt hiszem az írők felélesztik és stimulálják a változások tudatát, azt, hogy szükség van változásokra. A lehetőség egy sikeres művészeti életre, óriási. Ebben a vonatkozásban adott kritikus választ néhány új, írországbeli író ebben az évben a Dublini Színházi Fesztiválon. Azt hiszem, az borzasztóan fontos, hogy olyan légkört teremtsünk az írországi írrok számára nehéz és kockázatos. Ez az egyetlen út hogy előre menjünk...

C.: — Mit tekint a legfontosabb szempontnak, amelyet elsősorban tart a színház elsődleges missziójának — mint az *Abbey* igazgatója?

H.: — A színháznak elevennek, élőnek kell lenni, a nemzeti színház is szükséges dolog, és nem kell színházi előadások sorozatait produkálnia. Élőnek kell lenni, tükröznie a kultúránkat. Ha „intézménnyé” válnak, az a valódi színház hiányához vezetne. Nagyon büszké vagyunk az *Abbey* történelmére és hagyományaira, de annak is tudatában kell lennünk, és törekednünk kell rá, hogy jelenkori kortárs (színház) legyünk, olyan hely, (legyünk) amely manapság fontos.

(Newsweek 1992. jan. 20.)

Fordította: R. J.

SZEGEDI EGYETEM

A József Attila Tudományegyetem lapja
Felelős szerkesztő:
GRÓF RÓZA
Szerkesztőség: 6720 Szeged,
Dugonics tér 12. Telefon: 12-119
Megjelenik kéthetente egyszer
Ára: 4,50 forint.
Kiadja:
a József Attila Tudományegyetem
Telefon: 24-022.
Felelős kiadó:
dr. Mikola Tibor
Szegedi Nyomda, Szeged
Nyomdaigazgató:
Molnár Tibor
Fekete sas u. 28. 6720
ISSN 0230-791X